

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Oprávněné použití zbraně příslušníky Policie České republiky
a strážníky obecních policií**

Autor práce: Tomáš Šindelář

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinované

Vedoucí práce: Mgr. Milan Kocík

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2012

Tímto prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „Oprávněné použití zbraně příslušníky Policie České republiky a strážníky obecních policí“ zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Milanu Kocíkovi za metodické vedení a pomoc při zpracování této bakalářské práce. Taktéž bych chtěl poděkovat JUDr. Zdeňku Palečkovi z Inspekce Městské policie hl. m. Prahy a Mgr. Michalu Novákovi z Odboru vnitřní kontroly Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, kteří mi byli nápomocni při zpracování posledních z kapitol této práce a bez jejichž pomoci bych nemohl zpracovat rozbor konkrétních případů oprávněného použití zbraně. Dále bych chtěl poděkovat své rodině a trpělivé přítelkyni za podporu při psaní této bakalářské práce.

.....

ABSTRAKT

ŠINDELÁŘ, T. *Oprávněné použití zbraně příslušníků Policie České republiky a strážníků obecních policií : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2011. 72s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Milan Kocík

Klíčová slova: krajní nouze, nebezpečný pachatel, nutná obrana, okolnosti vylučující protiprávnost, oprávněné použití zbraně, zánik trestnosti, zbraň

Práce je zaměřena na problematiku okolností vylučující protiprávnost činu podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, a to oprávněného použití zbraně dle ust. § 32 téhož zákona. Primárním cílem práce je rozbor a porovnání jednotlivých oprávnění, která se týkají použití služebních zbraní při výkonu pravomocí příslušníky Policie České republiky a strážníky obecní policie. V souvislosti s hlavním cílem práce zkoumá možné právní nedostatky či pozitiva dané právní úpravy a zároveň rozvádí některé důležité pojmy, jejichž znalost je nezbytná pro úspěšné, tedy po právní stránce bezchybné, oprávněné použití zbraně. Práce pojednává i o historii právní úpravy v souvislosti s oprávněným použitím zbraně. Na závěr práce vyhodnocuje z právního hlediska konkrétních případy, kdy policista a strážník použil služební zbraň.

ABSTRACT

ŠINDELÁŘ, J. *Lawful use of firearms by the Czech police corps and the municipal police : Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2012. 72p. Supervisor : Mgr. Milan Kocík.

Key words: circumstances excluding illegality, dangerous offender, disappearance of criminality, extreme emergency, legitimate use of weapon, necessary defense, weapon

My thesis is focused on legal act. No. 40/2009 Coll. Of Czech criminal Code, more precisely § 32 of Criminal Code, which concerns the circumstances under which the use of lethal force (use of force) is legal. The primary goal of this work is to analyze and compare the different authorizations of the members of the Czech police and the municipal police Officer under which they are authorized to use their weapons. In connection with the main aim of the thesis, examines the strengths and possible legal shortcomings of this legislation and also elaborates on certain key concepts, which knowledge is necessary for successful and thus legitimate use of weapon. This work is not focused only on history of legislation concerning the legal use of lethal force but at the end presents discuss specific cases in which a policeman and municipal police officer used their weapons.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 CÍLE A METODIKA	9
2 OBECNÉ POJEDNÁNÍ O OKOLNOSTECH VYLUČUJÍCÍCH PROTIPRÁVNOST	11
2.1 Krajiní nouze a nutná obrana a jejich vztah k institutu oprávněného použití zbraně.....	13
3 OPRAVNĚNÉ POUŽITÍ ZBRANĚ	18
3.1 Historický exkurz.....	18
3.2 Pojem zbraň.....	20
3.2.1 Pojem zbraň dle zákona o Policii České republiky.....	22
3.2.2 Pojem zbraň dle zákona o obecní policii.....	24
3.3 Případy oprávněného použití zbraně dle zákona o Policii ČR	24
3.3.1 Zárok pod jednotným velením	34
3.3.2 Povinnosti policisty spojené s oprávněným použitím zbraně	35
3.3.3 Povinnosti policisty po použití zbraně	39
3.3.4 Zvláštní omezení policisty při použití zbraně	41
3.4 Případy oprávněného použití zbraně dle zákona o obecní policii	43
3.4.1 Povinnosti strážníka spojené s oprávněným použitím zbraně.....	47
3.4.2 Povinnosti strážníka po použití služební zbraně	49
3.4.3 Zvláštní omezení strážníka při použití zbraně	52
4 SROVNÁNÍ POLICIE ČR A OBECNÍ POLICIE V DALŠÍCH VYBRANÝCH OBLASTECH.....	54
5 ROZBOR KONKRÉTNÍCH PŘÍPADŮ OPRAVNĚNÉHO POUŽITÍ ZBRANĚ	58
ZÁVĚR.....	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	69

ÚVOD

Problematika oprávněného použití zbraně příslušníky bezpečnostních a ozbrojených sborů České republiky jakož i použití zbraně samotné je často probíraným tématem laické i odborné veřejnosti. Ohlédnutím do historie zjistíme, že v době, kdy vznikaly první státní celky, vznikla i potřeba chránit vnitřní bezpečnost těchto nových států. Z tohoto důvodu vznikly první bezpečnostní sbory, které měly za úkol bránit především vnitřní bezpečnost a dodržování právním norem upravujících lidské chování. Toto přetrvalo i do současné doby, kdy příslušníci Policie České republiky a strážníci obecní policie mají za úkol především udržovat vnitřní pořádek a bezpečnost v České republice. Aby mohly plnit jim svěřené úkoly, vybavili je zákonodárci mnoha oprávněními, mimo jiné i oprávněním nosit služební zbraň. V návaznosti na to mají policisté a strážníci i oprávnění tyto zbraně použít v krajních mezích, které stanovuje zákon. Právě ochrana lidského života a zdraví, jakožto nejvyšších hodnot, které je nutno chránit, vedlo k tomu, že policistům a strážníkům je striktně vymezený právní koridor, ve kterém jsou oprávněni použít zbraň při služebních zákrocích. Nicméně šíře právního koridoru, šíře možností, za kterých je možno služební zbraň použít, je pro příslušníky Policie České republiky a strážníky obecní policie dosti rozdílná.

Je nezpochybnitelné, že oprávněné použití zbraně patří mezi nejvýznamnější oprávnění při výkonu pravomocí příslušníků Policie České republiky a strážníků obecní policie. Zákon je chápe jako krajní možnost při výkonu jejich pravomocí. Použití zbraně příslušníků ozbrojených a bezpečnostních sborů České republiky, jak již uvedeno výše, patří v posledních letech k velmi sledovaným případům. Každé použití zbraně je spojeno se zájmem laické i odborné veřejnosti a především médií. V médiích je poté často sugestivně popisován každý jednotlivý případ, bez znalostí všech skutkových okolností i oprávnění příslušníků uvedených sborů. Použití zbraně totiž patří k nejdůležitějším a současně zpravidla i nejzávažnějším zásahům do integrity lidí v rámci oprávnění příslušníků Policie České republiky a strážníků obecní policie, k němuž může dojít v souvislosti s prováděním zákroků, a to s ohledem na následky nejzávažnějším zásahům do práv a svobod občanů a často bývá spojeno se závažným zásahem do integrity člověka, resp. poškození zdraví nebo v tom horším případě i ztrátou lidského života.

I přesto, že použití zbraně policistou nebo strážníkem, je často sledovaná událost, tak je paradoxně problematická judikatura. Jak již bylo uvedeno, tak média se mnoha takovými případy jak objektivně, tak neobjektivně zabývají a široká veřejnost si poté na základě jejich zpráv vytváří svůj názor, který je často relativně kritický. Přestože v praxi všechny případy použití zbraně prošetřuje příslušný Odbor vnitřní kontroly PČR, někdy Inspekce ministerstva vnitra, a posléze se daná věc velice často přes státní zastupitelství dostává na soud, tak judikatury není mnoho. Dalším problémem je, že ustanovení oprávněného použití zbraně dle trestního zákoníku je velmi zjednodušené a odvolání na jiné právní předpisy dalo široké možnosti úprav použití zbraně u jednotlivých bezpečnostních a ozbrojených sborů.

Není možné v této práci obsáhnout všechny aspekty oprávněného použití zbraně už jen z toho důvodu, že každý ozbrojený nebo bezpečnostní sbor má oprávnění upravené zvláštním právním předpisem. Nicméně v práci se budeme zabývat oprávněným použitím zbraně příslušníky Policie České republiky a strážníky obecní policie, jelikož tito služební zbraně musejí používat nejčastěji. Dalším důvodem je i praxe zpracovatele této práce u Policie České republiky a větší dostupnost materiálů k dané problematice oproti jiným bezpečnostním a ozbrojeným složkám státu. Jedním z hlavních důvodů zpracování této práce je však závažnost daného tématu právě z důvodů již uvedených.

1 CÍLE A METODIKA

Hlavním cílem této práce je rozbor možností oprávněného použití zbraně příslušníky Policie České republiky a strážníků obecní policie z hlediska platných právních norem. Oprávněné použití zbraně je zákonem upravená okolnost vylučující protiprávnost, která je stanovena v trestním zákoníku, ovšem ustanovení § 32 zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku (dále jen „TrZ“) se odkazuje na jiné právní předpisy, s kterými je oprávněné použití zbraně spjato. Tyto právní předpisy mají spíše povahu správně-právní a pro účely vyhotovení této práce je nutné se jimi též zabývat. V odborné literatuře je často využit takový postup, během kterého se vysvětlí společné znaky oprávněného použití zbraně a na konkrétní zákony, které upravují použití zbraně, se odkazují, a to ještě obvykle pouze demonstrativně. Samotná ustanovení těchto zákonů se již dále nerozvádějí. Dokonce ani komentář k trestnímu zákoníku, který jednotlivé podmínky z jiných zákonů uvádí, nerozebírá úplně všechny zákony, které k použití zbraně opravňují.¹ V této práci mám za cíl tedy popsat jednotlivá oprávnění použití zbraně. Je zřejmé, že není možné v této práci obsáhnout oprávněné použití zbraně u všech bezpečnostních a ozbrojených sborů České republiky, a proto se v této oblasti bude práce zabývat, jak již výše uvedeno, pouze Policií České republiky a obecní policií.

V souvislosti se zpracováním hlavního cíle bude nutné se v práci zabývat možnými nedostatky či pozitivy v současné právní úpravě. V práci bude proveden malý exkurz do historie právní úpravy v souvislosti s použitím zbraně nebo chceme-li oprávněného použití zbraně příslušníky bezpečnostních složek státu. V problematice použití služebních zbraní se objevuje mnoho základních pojmů, z nichž zcela zásadní je rozbor toho, co je z právního hlediska zbraň, nebezpečný pachatel nebo závažný zločin. Této problematice bude v práci věnována pozornost, jelikož to má v mnoha případech značný význam při vyhodnocování toho, zda bylo použití služební zbraně oprávněné či nikoli. I v této oblasti jsou patrné rozdíly jednotlivých právních norem, kterými se musejí policisté a strážníci řídit. Taktéž se v práci budeme zabývat instituty, s nimiž je oprávněné použití zbraně nerozlučně spjato, a to nutnou obranou dle ust. § 28 a krajní nouzí dle ust. § 29 TrZ, ze kterých úprava oprávněného použití zbraně vychází. Důležité bude rozbor jednotlivých ustanovení upravujících použití u vybraných sborů a na nich

¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. § 1-139*. Praha, 2009, s. 360.

ukázat rozdíly, které existují v možnostech použít služební zbraň příslušníky Policie České republiky a strážníky obecní policie, kdy bude nutné porovnat i povinnosti pro členy těchto sborů, které jsou spojené s oprávněným použitím zbraně. Taktéž bychom chtěli porovnat výstroj, výzbroj a úroveň jednotlivých sborů, a toho, jaký mohou mít vliv na oprávněné použití služební zbraně.

Rozhodli jsme se, že v uvedené práci by pro dokreslení bylo vhodné pokusit se o trestněprávní rozbor vybraných případů, kdy bylo v praxi použito služební zbraně příslušníky Policie České republiky a strážníky obecní policie. Na těchto příkladech bychom chtěli ukázat na možné nedostatky právní úpravy.

Z výše uvedeného je patrné, že práce bude spíše teoretického charakteru a s ohledem na své téma je tato práce pojata především jako výklad a interpretace platných a účinných zákonů. V práci jsme nechtěli pouze přejímat za své názory a myšlenky jiných autorů, ale bylo i cílem, v oblastech kde je to vůbec možné, vytvářet na věc svůj názor a taktéž hledat vlastní pohled, analýzu a výklad příslušných pramenů k dané problematice.

2 OBECNÉ POJEDNÁNÍ O OKOLNOSTECH VYLUČUJÍCÍCH PROTIPRÁVNOST

Dle § 13 TrZ je trestným činem takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedeném v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon, že postačí zavinění z nedbalosti. Pod okolnostmi vylučující protiprávnost shrnuje teorie trestního práva některé okolnosti, které způsobují, že čin, který se jinak svými rysy podobá trestnému činu, není nebezpečný pro společnost a není tedy ani trestným činem. Tyto okolnosti zbavují pachatele takového činu trestní odpovědnosti, to znamená, že „o trestný čin nejde a nikdy nešlo“.² Trestný čin, jako čin protiprávní, je v rozporu s celým právním řádem. Je potřeba uvést, že samotný TrZ neposkytuje přesnou definici okolností vylučující protiprávnost a pouze upravuje pět z nich. Když se přihlédne ke stanoviskům teorie trestního práva, tak lze okolnosti vylučující protiprávnost popsat jako okolnosti, které pachatele činu jinak trestného zbavují trestní odpovědnosti. Pojem čin jinak trestný, se kterým se zde pracuje, je vysvětlena v literatuře jako čin relativně beztrestný. Tedy vzhledem ke konkrétním okolnostem případu, jinak tedy za okolností jiných, trestný je. Do této kategorie činů jinak trestných, spadají právě i jednání za okolností vylučující protiprávnost, což jsou činy nikoli protiprávní, konkrétně nevykazující žádný stupeň společenské škodlivosti.³ Dokonce i v Listině základních práv a svobod je uvedeno v čl. 6 odst. 4, že není porušení základních práv, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.⁴ U tohoto jednání tudíž chybí protiprávnost a chybí i společenská škodlivost.

Protiprávnost je pojmovým znakem trestného činu. Každý trestný čin je nedovolený, protiprávní, i když tak není v trestním zákoně výslovně uvedeno, např. vražda, loupež, znásilnění, vydírání, krádež apod.. To však neznamená, že u těchto trestných činů znak protiprávnosti může chybět. Protiprávnost je v některých skutkových podstatách výslovně zdůrazněna slovy „neoprávněně“, „bez povolení“ „v rozporu s právními předpisy“

² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou*. 25. vydání. Praha, 2007, s. 29.

³ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha, 2009, s. 167.

⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha, 2009, s. 48.

„jinak než způsobem přípustným podle zákonných předpisů" apod.. Schází-li tedy protiprávnost, není naplněna skutková podstata.

Co se týče společenské škodlivosti, tak v § 12 odst. 2 TrZ se píše: „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“ Tímto je zakotvena zásada subsidiarity trestní represe a stanovena spodní hranice trestní odpovědnosti, tj. zda se trestní odpovědnost uplatní nebo ne. Společenská škodlivost má poté i význam interpretační, protože znaky trestného činu je třeba vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin společensky škodlivý.⁵

Použití institutu okolností vylučujících protiprávnost v rámci TrZ není výslovně vyloučena pro žádnou skutkovou podstatu trestného činu. Ovšem je na místě posuzovat každý případ individuálně. Okolnosti vylučující protiprávnost je nutné odlišit od důvodů zániku trestnosti, pro které je typické, že čin v době spáchání byl trestným činem.⁶

Důvody zániku trestnosti nebo lépe řečeno důvody zániku trestní odpovědnosti, jsou tedy okolnosti, které nastaly po spáchání trestného činu, ale dříve než je o něm pravomocně rozhodnuto, a které způsobují jednou provždy zánik práva státu na potrestání pachatele. Podmínky trestní odpovědnosti zde nastávají a teprve později zaniká trestní odpovědnost z důvodů uvedených v zákoně. Tím se důvody zániku trestní odpovědnosti liší od okolností vylučující protiprávnost.⁷

Odborná literatura používá kromě termínu „okolnosti vylučující protiprávnost“ rovněž označení „okolnosti vylučující protiprávnost a trestnost činu (trestní odpovědnost)“⁸, jiné zdroje označují tyto okolnosti jako „důvody vyloučení protiprávnosti (nebezpečnosti činu pro společnost)“⁹. Ovšem samotný TrZ jejich obecnou definici neposkytuje. Zákon č. 40/2009 Sb., TrZ, ve znění pozdějšího předpisu obsahuje v obecné části hlavu III., kterou pojmenovává Okolnosti vylučující protiprávnost činu, v níž jsou uvedeny jednotlivé okolnosti.

⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. § 1-139*. Praha, 2009, s. 94-95.

⁶ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Praha, 2007, s. 59.

⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. I. vydání*. Praha, 2009, s. 54.

⁸ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha, 2009, s. 364.

⁹ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. Praha, 2009. s. 104.

Těmito okolnostmi jsou: § 28 Krajiní nouze, § 29 Nutná obrana, § 30 Svolení poškozeného, § 31 Přípustné riziko, § 32 Oprávněné použití zbraně.

Okolnosti vylučující protiprávnost uvedené v zákoně teorie dělí na okolnosti obecné a zvláštní.¹⁰ Obecné okolnosti jsou právě ty, které jsou uvedeny v § 28 až 32 TrZ, oproti tomu mezi okolnosti zvláštní se řadí zvláštní případy krajiní nouze a zadržení obviněného a podezřelého z trestného činu.¹¹ V teorii a praxi existují další okolnosti, které lze s ohledem na přípustnou analogii použít ve prospěch pachatele, a které nejsou v zákoně přímo uvedené. Mezi tyto řadíme např. výkon práva a plnění povinnosti, lékařský zákrok či splnění závazného rozkazu.¹² Z výše uvedeného je patrné, že oprávněné použití zbraně můžeme kategorizovat jako okolnost vylučující protiprávnost v zákoně uvedenu, obecnou.

2.1 Krajiní nouze a nutná obrana a jejich vztah k institutu oprávněného použití zbraně

Jak již bylo uvedeno, krajiní nouze i nutná obrana patří v oblasti trestního práva do stejné kategorie okolností vylučující protiprávnost jako oprávněné použití zbraně. Jejich provázání je ale daleko silnější. Krajiní nouze a nutná obrana, jako okolnosti vylučující trestnost, jsou podstatnou součástí institutu oprávněného použití zbraně. Oba tyto instituty jsou zmíněny v zákonu č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky (dále jen „ZoPČR“) i v zákonu č. 553/1991 Sb. o obecní policii (dále jen „ZoOP“) v rámci taxativního výčtu oprávnění použití zbraně příslušníkem Policie České republiky (dále jen „PČR“) nebo strážníkem obecní policie. V těchto normách tedy zjevně došlo k osvojení těchto institutů z trestního práva. Nebylo-li by těchto ustanovení, nemohl by nikdy vzniknout ani institut oprávněného použití zbraně nebo by musel být v TrZ konkrétně upraven.

Ustanovení o krajiní nouzi je uvedeno v § 28 TrZ. Zde je uvedeno v odst. 1, že: *„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněným tímto zákonem, není trestným činem“*. V odst. 2 je pak uvedeno že, *„Nejde o krajiní*

¹⁰ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha, 2009, s. 365.

¹¹ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha, 2009, s. 394-397.

¹² KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha, 2009, s. 397-400.

nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet“

V případě krajní nouze tedy platí, že se odvrací nebezpečí, které musí být reálné, musí přímo hrozit nebo trvat. Je-li nebezpečí zažehnáno, bylo by další jednání již mimo právní rámec krajní nouze. V krajní nouzi se uplatňuje princip proporcionality, to znamená, že se jedná o takovou situaci, jež se vymyká běžným událostem takovou měrou, že si vyžaduje zákrok takové intenzity, že je při něm nutné v nezbytné míře obětovat i jiný zásadně méně nebo alespoň stejně závažný zákonem chráněný zájem, než je ten, který je právě v ohrožení. Takové nebezpečí musí být minimálně přímo hrozící a nesmí být odvrátitelné jiným způsobem. Zde se odráží zásada subsidiarity krajní nouze. Nelze tedy odvracet hrozící nebezpečí takovým způsobem, že bude výrazně zasaženo do jiných zákonem chráněných zájmů, přestože toto nebezpečí mohlo být odvráceno racionálněji a s menšími oběťmi např. útekem.

Z výše uvedeného je tudíž patrné, že při posuzování krajní nouze není (na rozdíl od nutné obrany) rozhodující přiměřenost či nepřiměřenost způsobu odvracení hrozícího nebezpečí, ale rozhodující pro vybočení z mezí krajní meze je především to, zda způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Při hodnocení, zda nebezpečí bylo možno odvrátit jinak, je třeba brát v úvahu jen ty možnosti osoby, kterými bylo možno odvrátit nebezpečí včas, tj. ještě před porušením zájmu chráněného trestním zákonem, kterému nebezpečí hrozilo.¹³

Ustanovení o nutné obraně je uvedeno v § 29 TrZ. Zde je uvedeno v odst. 1, že: *„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.“* V odst. 2 téhož paragrafu je poté uvedeno, že *„Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“*

Pro pochopení ustanovení o nutné obraně je zapotřebí specifikovat co je vlastně přímo hrozící nebo trvající útok. Útokem rozumíme úmyslné protiprávní jednání člověka, které je nebezpečné pro společnost. Nutnou obranu proto nemůže zakládat například útok zvířete, pokud není živým nástrojem, tedy pokud není poštváno člověkem. Hrozící útok poté můžeme chápat jako situaci, ze které vyplývá, že má útok bezprostředně nastat. Je nutné podotknout, že obrana nemusí čekat na faktické

¹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání.* Praha, 2009, s. 48.

zaútočení. Trvání útoku se posuzuje do doby, dokud neskončilo nebezpečí hrozící z útoku.¹⁴

Jak již bylo uvedeno výše, tak oproti krajní nouzi institut nutné obrany nevyžaduje pro svou aplikaci podmínku proporcionality ani subsidiarity, ale pouze přiměřenosti intenzity obrany. V mezích nutné obrany je tedy následek, který se dotkne útočníka přímo ohrožujícího nebo útočícího na zájmy chráněné trestním zákonem, nemusí být menší nebo stejně velký, jako útočníkův zamýšlený škodlivý následek. Tento následek, je-li vykonán v mezích nutné obrany za splnění podmínek přiměřenosti, může být pro útočníka i osudný. Pro příklad lze uvést situaci, kdy útočník původně neměl v úmyslu zabít, ale v rámci mezí nutné obrany ze strany oběti byl útočník zabit. Beztrestnosti se však u nutné obrany nemůže dovolávat ten, kdo se při obraně proti útoku neomezí jen na odvrácení útoku, ale podnikne další útočné činy, neodůvodněné již pouze nutností obrany.¹⁵ To znamená, že v případě, že se oběť brání a útočník díky této obraně upustí od svého záměru například způsobit těžkou újmu na zdraví oběti, dá se na útěk a je ze strany původní oběti pronásledován a napaden, nejedná se ze strany oběti o nutnou obranu, jelikož pominula podmínka přímo hrozícího nebo trvajících útoku na chráněné zájmy.

U nutné obrany se nevyžaduje přiměřenost obrany ve smyslu naprosté proporcionality mezi významem ohroženého společenského vztahu a vztahu dotčeného obranou. Přiměřenost obrany je třeba posoudit se zřetelem na všechny okolnosti případu. Na vybočení z mezí nutné obrany nelze usoudit jen z toho, že napadený se bránil zbraní jen proti neozbrojenému útočníkovi, věkově podstatně mladšímu fyzicky silnějšímu a známému svou agresivitou. Samotná skutečnost, že obránce použije proti neozbrojenému útočníkovi zbraně, neznamená, že jde o obranu zcela zjevně nepřiměřenou. Intenzita obrany a tedy přiměřenost obrany intenzitě útoku není závislá na použitém prostředku, ale na tom, jak je daný obranný prostředek použit.¹⁶

K nutné obraně je oprávněn kdokoli i ten, proti kterému nesměruje útok. Je též přípustná a společensky vhodná i obrana třetí osoby, jež je napadená útočníkem.

¹⁴ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Praha, 2007, s. 60.

¹⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. I. vydání*. Praha, 2009, s. 49.

¹⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. I. vydání*. Praha, 2009, s. 49-50.

Některá literatura uvádí, že institutu nutné obrany lze použít i proti jednání, které naplňuje znaky přestupku.¹⁷ Vzhledem k tomu, že v samotném ustanovení o nutné obraně v TrZ je uvedeno, že se musí jednat o útok na zájem chráněný trestním zákonem, tak lze uvedenou domněnku chápat tak, že útočník neměl v úmyslu útok na zájem chráněný trestním zákonem, ale obránce v době útoku měl důvodné podezření, že je tento zájem ohrožen a vzhledem k dané situaci takto důvodné podezření mít mohl.

Podstatné pro nutnou obranu je fakt, že obrana nemusí mít pouze pasivní resistenci, ale může být i aktivní. Obránce může přiměřeným způsobem zasáhnout to tělesné integrity útočníka a v krajních případech, je-li to nanejvýš nutné, je možné vložit ruku na zdraví a život útočníka. Je to důležité hlavně z toho důvodu, že TrZ tímto nenutí obránce pouze čekat na to, až bude napaden, ale umožňuje mu při přímo hrozícím nebezpečí obranu, tedy bránit se předem. Vždy bude obtížné posuzovat, zda nebezpečí opravdu přímo hrozilo či nikoli, ale je to rozhodně lepší, když zákon nebude vyzývat ke zbabělosti a podvolení se zločinu. Naopak v současné době vzrůstající kriminality je a bude společensky žádoucí zakotvení myšlenky, že poctivý, morálně vyspělý a patřičně uvědomělý občan je pro pachatele trestné činnosti opravdovou hrozbou, a to nejenom z toho důvodu, že pomoc ze strany policie nemusí přijít vždy včas, ale i z toho důvodu, že v některých případech může případné útočníky odradit i vědomí, že ze strany jejich potencionální oběti může dojít k zákonné obraně. Stejně jako u krajní nouze i nutná obrana s sebou nese riziko, že obránce je pod psychickým tlakem, pod kterým bude jednat tak, že dojde k vybočení z podmínek nutné obrany a jeho jednání se může stát trestným.

Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, tak krajní nouze i nutná obrana jsou důležitou součástí institutu oprávněného použití zbraně. Všechny tyto instituty mají společného jmenovatele a to je ochrana zájmů chráněným trestním zákonem. Právní předpisy upravující oprávněné použití zbraně obsahují ustanovení jak o krajní nouzi, tak ustanovení o nutné obraně. V některých případech jejich podmínky zužují, ale jdou i nad jejich rámec. Právo jednat v krajní nouzi nebo nutné obraně náleží každému občanovi, včetně pracovníkům soukromých bezpečnostních služeb, avšak oprávněné použití zbraně je umožněno, za splnění zákonných podmínek pouze vybraným osobám, pro naše potřeby příslušníkům PČR a strážníkům obecních policí, i když samozřejmě škála osob, kterých se ustanovení o oprávněném použití zbraně je daleko širší.

¹⁷ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Praha, 2007, s. 61.

Zbylé okolnosti vylučující protiprávnost, svolení poškozeného a přípustné riziko, takové postavení, jako krajní nouze a nutná obrana, ve vztahu k oprávněnému použití zbraně nemají, a proto se jimi v této práci nebudeme zabývat.

3 OPRAVNĚNÉ POUŽITÍ ZBRANĚ

Jak již bylo uvedeno, tak institut oprávněného použití zbraně patří mezi okolnosti vylučující způsobilost. Ustanovení § 32 TrZ uvádí, že: „*Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.*“ Více TrZ problematiku neřeší a rozbor jednotlivých oprávnění nechává na jiných normách. Tedy pro každý ozbrojený sbor existuje odlišná kodifikace ve speciálním předpise, kde je použití zbraně odlišně upraveno a použití zbraně je v těchto případech vázáno na podmínky stanovené v příslušných zákonných normách. Ty také stanoví, co se rozumí zbraní, neboť tento pojem není v jednotlivých zákonných předpisech identický.¹⁸

3.1 Historický exkurz

Počátky právní úpravy nošení a oprávněného použití zbraně sahají do 18. století. Patent z 23. února 1754 je první právní předpis, který se zabývá přímo otázkami nošení zbraní, ačkoli u civilních osob. Předěšlé právní normy se zabývali především zákazem pytláctví a tresty pro osoby, které byly v lese či okolí zachyceny se zbraní. V josefínském období nenalezneme takové množství předpisů z námi sledované oblasti, avšak několik jich přesto vzniklo. Dvorský dekret z 20. dubna 1783 stanovil použití zbraně při vojenských asistencích jako krajní možnost, pokud by nebylo možno dosáhnout účelu asistence jinak.¹⁹ Zároveň zapovídal varovnou střelbu do vzduchu i střelbu slepými náboji. Patent z 10. srpna 1782 zakotvil poprvé možnost použití zbraně policejními orgány, ve kterém se praví, že „...*strážím byla udělena pravomoc, vystřelit na jí prchajícího zatčeného, tak že v případě jeho zranění či skolení si toto může přičítat pouze sám sobě.*“²⁰

Je s podivem, že v době policejního absolutismu v 1. polovině 19. stol. Nebyl vytvořen žádný ucelený právní předpis, který by umožňoval ozbrojeným složkám

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání.* Praha, 2009, s. 53.

¹⁹ SALÁK., P. *Nebojová činnost armády (pol. 19. stol.-1989).* [online]. Brno, 2007 [2011-01-11] s. 29, Disertační práce (PH.D.) Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/10908/pravf_d/>

²⁰ KALOUSEK, Š. *Právní úprava držení zbraní v 18. a 19. stol..* [online]. Brno, 2007 [2011-11-1] s. 35, Diplomová práce (Mgr.) Masarykova universita. Právnická fakulta. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/134761/pravf_m/Diplomova_prace.pdf>

oprávněné použití zbraně při výkonu svých pravomocí spíše nechával rozhodnutí na uvážení jednotlivých osob. V tomto období se normotvorci spíše zaměřovali na zákaz nošení a výrobu zbraní obyvateli a určením jaké státní složky mají za úkol na dodržování těchto předpisů dohlížet.

Teprve v druhé polovině 19. stol. vznikl do jisté míry převratný právní dokument. Tímto stěžejním předpisem, regulujícím držbu a nošení zbraní, byl císařský patent č. 223 ř. z. z 24. října 1852. Tento právní předpis byl opravdu moderní právní normou, dělenou do pěti částek, které byly dále členěny do paragrafů, kterých je celkem čtyřicet devět. Vycházel z koncepce, že občan má právo zbraň držet, nikoliv však nosit. Zbrojní patent z roku 1852, přestože několikrát novelizován, byl v našem právním řádu nahrazen až zákonem č. 162/1949 Sb. To ukazuje, jak vyspělým právním aktem tento patent ve své době byl. V § 14 tohoto patentu je zakotveno právo vojenských osob zbraň mít a nosit, což je dále upraveno vojenskými předpisy. V ustanovení § 15 téhož patentu je uvedeno, že: *„Právo nositi zbraň mají ti, kdož podle služby své nebo svého charakteru mají právo nebo povinnost nositi zbraň, avšak směji nositi jen takovou zbraň, která náleží předepsanému vypravení nebo úřednímu oděvu.“* Zbrojní patent byl ve své době velice moderní, pokrokový a svým způsobem nadčasový, čemuž odpovídá i jeho účinnost trvající bezmála sto let. Z dnešního hlediska je pozoruhodné například ustanovení o tom, že tento zbrojní patent považuje za beztrestného toho, kdo bez povolení má u sebe zbraň, kterou prokazatelně použil k odvrácení hrozícího nebezpečí. Oproti tomu v současnosti, použije-li napadená osoba v mezích nutné obrany či krajní nouze zbraň, ke které nemá příslušné oprávnění (zbrojní průkaz) není trestně odpovědná za následek, který útočníkovi způsobí, avšak není vyloučena trestní odpovědnost za nedovolené ozbrojování.²¹

V období po vzniku Československé republiky vzniklo mnoho nových právních norem, ale i tak zůstalo v platnosti mnoho zásadních norem z dob Rakouska-Uherska. V oblasti oprávněného použití zbraně je zajímavý především zákon o četnictvu č. 299/1920 Sb. ve znění pozdějších novel a předpisů. Zde je stanoveno v § 13, že: *„Četník službu konající má zákonem stanovená práva stráže civilní i vojenské, ale smí, šetře předepsané opatrnosti podle okolností případu potřebné, užití zbraně...“*. Dále toto ustanovení uvádí jednotlivé situace, za níž je četník oprávněn použít služební zbraň. V odst. 1 *„V případě nutné obrany, aby odvrátil násilný útok, jenž na něho byl*

²¹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné. I vydání.* Plzeň, 2004, s. 103-104.

učiněn aneb který mu bezprostředně hrozí nebo jímž se život jiné osoby ohrožuje“, odst. 2 *„jestliže nebezpečný zločinec, proti kterému četník zakročuje, na vyzvání četníkovy se nevzdá nebo se zdráhá opustiti svůj úkryt.“*, odst. 3 *„nelze-li jinak překonati odpor, směřující k zmaření jeho služebního výkonu“*, v odst. 4 *„aby zamezil útěk nebezpečného zločince, jehož nemůže jiným způsobem zadržeti.“* Na závěr je uvedeno, že: *„Zakročuje-li četnictvo semknuté pod jednotným vedením a velením při shluknutích a sroceních lidu, platí o použití zbraní předpisy platné v tomto směru pro vojsko.“* Není pochyb o tom, že další normy týkající se použití zbraně příslušníky bezpečnostních sborů se inspirovali právě zákonem o četnictvu.

Dalším zákonem, který upravoval v minulosti zásadně nošení zbraně, byl zák. č. 162/1949 Sb. zákon o zbraních a střelivu. Tento upravoval výjimku nošení zbraní vojenskými osobami, příslušníky sboru národní bezpečnosti a jinými veřejnými strážními orgány. Trestní zákon č. 86/1950 Sb. v té době ještě neupravoval oprávněné použití zbraně a tedy toto bylo odvislé stále od zvláštních předpisů a právních norem. Toto se změnilo až v době, kdy nabyl účinnosti trestní zákon č. 140/1961 Sb.. V trestněprávní rovině to byl přelomový zákon a to také v oblasti oprávněného použití zbraně příslušníky ozbrojených sborů. V § 15 tohoto trestního zákoníku bylo uvedeno, že: *„Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů.“* Tímto bylo použití zbraně za splnění podmínek postaveno do oblasti okolností vylučující protiprávnost. K zásadní změně v této oblasti nedošlo ani po nabití účinnosti nového TrZ č. 40/2009 Sb., ve kterém je uvedeno, že trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem. Nicméně určitá formulační odchylka je zřejmá. Nově nemusí být podle TrZ oprávněné použití zbraně vymezeno pouze zákonem, ale mluví se obecně o právních předpisech, což do jisté míry kopíruje faktický stav, protože k výkladu tohoto ustanovení TrZ nestačí pouze ustanovení např. ze ZoPČR, ale je nutné jej posuzovat i s ohledem na interní normativní právní akty (např. Závazné pokyny Policejního prezidenta).

3.2 Pojem zbraň

Pro účely oprávněného použití zbraně je potřeba vymezit pojem zbraň jako takový a stručně rozebrat některé technické a právní aspekty zbraní obecně, aby bylo

následně možné s těmito pojmy pracovat při rozboru, co zbraní rozumí jednotlivé právní předpisy upravující její použití v rámci oprávněného použití zbraně.

Patrně nejobecnější a nejširší definicí pojmu zbraň rozumíme nástroj nebo prostředek užívaný pro boj.²² Z technického hlediska lze však zbraň charakterizovat jako nástroj, popřípadě zařízení přizpůsobené k ranivému účinku na živý organismus nebo k ničení objektů.²³ Tato definice i přes svou obecnost poměrně dobře vyjadřuje dva základní pojmové znaky zbraní. Předně je zbraň hmotným artefaktem, který dále musí být schopen vyvolat ničivý či ranivý účinek na objektu, vůči němuž je použit. Toto vymezení je však příliš neurčité a může zahrnovat celou škálu velmi rozmanitých předmětů. Za základní rozdělení zbraní můžeme považovat dále dělení podle způsobu, jakým předávají cíli ranivou energii, a to na chladné, úderné a střelné. Především na zbraně střelné se vztahuje oprávněné použití zbraně, ale ve zvláštních případech se u policistů vztahuje oprávnění i na zbraně jiného druhu. Z technického hlediska je pojmovým znakem střelné zbraně její schopnost vymršťovat střelu, která svou dopadovou energií rozrušuje cíl.²⁴

Zbraň střelná je definována taktéž v bodě 1. přílohy k zákonu č. 119/2002 Sb. o střelných zbraních a střelivu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen ZoZbStř) kde je doslova uvedeno, že střelná zbraň je „...zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost.“. Podle dikce zákona se tedy může jednat o typ zbraně od krátké kulové zbraně jako je pistole nebo revolver až po např. odstřelovací pušku. Tudíž zde zákon přesněji nespecifikuje, o jaký konkrétní typ střelné zbraně by se mělo jednat.

Další zbraně bodné a sečné nejsou nikde upraveny, ZoZbStř na ně nepamatuje, protože je zaměřen čistě na zbraně střelné, jak je zřejmé už z názvu. Poslední zákon, který upravoval na našem území i zbraně bodné a sečné, byl dnes již neplatný zákon č. 162/1949 Sb., o zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů, který zmiňoval i uvedené typy zbraní v § 2.

Výbušniny, speciální výbušné předměty, průlomové pyrotechnické prostředky a speciální náloživo, je definováno částečně v zákoně č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o

²² LEXIKOGRAFICKÝ KOLEKTIV ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. 4. vydání.* Praha, 2006. s. 560.

²³ HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon.* Praha, 2000. s. 31.

²⁴ HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon.* Praha, 2000. s. 31.

prostředky, jenž mají za cíl odstranit mechanické překážky ve služebním úkonu. Převážně se tedy tyto typy zbraní používají proti věcem, tedy nikoli proti osobám.

Trestní zákoník definuje zbraň poměrně široce v § 118 TrZ, kde je doslovně uvedeno za středníkem „...zbraní se tu rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.“ Lze konstatovat, že toto ustanovení prakticky kopíruje znění starého trestního zákona, konkrétně v § 89 odst. 5 věta za středníkem. Z uvedeného znění zákona si lze pod pojmem zbraň představit opravdu cokoli nejenom zbraň střelná, bodná, sečná, ale i další předměty, jako například kámen, tyč a další předměty, u nichž lze předpokládat, že jsou způsobilé učinit útok proti tělu důraznější. Můžeme ovšem předpokládat, že je toto vymezení v trestním zákoníku tak široké z toho důvodu, že zákonodárce předvídavě omezil protiúčelnou obhajobu pachatelů ozbrojené trestné činnosti, že při spáchání nebyla použita zbraň. TrZ taktéž počítá v některých případech při použití zbraně s vyšší trestní sazbou v kvalifikované skutkové podstatě trestného činu, ovšem takto nelze vnímat zbraň z pohledu ustanovení § 32 TrZ.

V jednotlivých předpisech, které upravují použití zbraně, není pojem zbraň stejný. Tyto rozdíly definic pojmu zbraň potvrzuje i odborná literatura k TrZ, která k tomu dále uvádí, že obecně se jedná o zbraň v technickém smyslu, čímž tedy jde o užší pojem než zbraň podle § 118 TrZ.²⁵ Podle některých komentářů se nerozlišuje zbraň soukromá a služební, a lze tím pádem za podmínek pro použití zbraně použít obojí, avšak dále upozorňuje, že např. u obecní policie je výslovně uvedena zbraň služební.²⁶ V následujících kapitolách dále rozebereme pojmy zbraň dle ZoPČR a ZoOP, abychom upozornili na rozdílnost v pojetí jednotlivých sborů i u tohoto základního pojmu.

3.2.1 Pojem zbraň dle zákona o Policii České republiky

Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů pojem zbraň pojímá ve třech různých významech. Dle § 111 písm. e) uvedeného zákona se zbraní rozumí „...cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším, nestanoví-li

²⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. § 1-139*. Praha, 2009. s. 361.

²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. § 1-139*. Praha, 2009. s. 361.

tento zákon jinak.“. Tímto se výkladové pojetí shoduje s pojetím dle výše uvedeného § 118 TrZ, a to i včetně připuštění odchýlné úpravy v konkrétních případech. K této obecné formulaci existují v ZoPČR další definice, které působí jako konkrétizace k předešlé formulaci.

První z nich je definice zbraně dle ustanovení § 38 odst. 5, ZoPČR, kde se zbraní rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo. Zbraň podle této definice, která je ve školách a školských zařízeních určena ke vzdělávání a výcviku policistů, je výzbrojí policie. Tedy toto ustanovení řeší nejasnosti způsobující v praxi problémy, jež se týkají nakládání se zbraněmi, střelivem, výbušninami apod. určenými k výcviku policistů, včetně specialistů jako jsou pyrotechnici.²⁷

Druhou výjimkou, která je vzhledem k tématu práce velmi významná, je definice zbraně pro potřeby výkonu služby a je to právě tento druh zbraně (takto definovaná zbraň), který může policista za splnění zákonných podmínek použít. Tato definice je obsažena v ustanovení § 56 odst. 5 ZoPČR, kde se vymezuje pojem zbraň pro celou hlavu IX, použití donucovacích prostředků a zbraně. Zde je uvedeno, že *„Zbraní dle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, zbraň bodnou a sečnou, výbušninu, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.*“. Pojem zbraně dle této definice je značně obsáhlý a policisté tak mají značné množství možných prostředků, které mohou jako zbraň použít, samozřejmě za splnění dalších zákonných podmínek. Vzhledem k tomu, že zákon o policii zbraně dle výše uvedeného ustanovení sám definuje, tak nepřichází v úvahu vymezení podle § 118 TrZ. Zákon zohledňuje výjimky, které má policie z obecné úpravy zákona o zbraních, zejména možnost užívat zakázané zbraně, střelivo a doplňky jako například tlumiče, laserové zaměřovače, samočinné zbraně a další.²⁸ Definice vlastně zahrnuje mimo jiné veškeré střelné zbraně, tedy i takové zbraně jako odstřelovací puška, brokovnice či mechanická střelná zbraň.²⁹ Lze však nalézt jednu výjimku a to jsou vrhací prostředky s dočasně zneschopňujícími účinky, které mají povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu.

²⁷ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 84-85.

²⁸ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 124.

²⁹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009, s. 190.

3.2.2 Pojem zbraň dle zákona o obecní policii

V ustanovení § 20 odst. 3 ZoOP je uvedeno, že pro potřeby § 20 odst. 1 téhož zákona je služební zbraní střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštních předpisů obec. Těmito zvláštními předpisy se rozumí samozřejmě zákon č. 119/2002 Sb. o zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů. Proto takovou zbraní bude zpravidla krátká střelná zbraň (pistole nebo revolver), jejímž vlastníkem bude obec a bude jí mít v držení na základě zbrojního oprávnění. Co se rozumí krátkou střelnou zbraní, bylo řečeno výše. Je to tedy právě takováto zbraň, o jejíž použití se jedná v případě oprávněného použití zbraně ve smyslu TrZ, tj. použití zbraně podle § 20 ZoOP. Výslovně pojem služební zbraň používají také ustanovení o donucovacích prostředcích úder služební zbraní v § 18 odst. 1 písm. e) téhož zákona, hrozba namířenou služební zbraní v § 18 odst. 1 písm. f) a varovný výstřel ze služební zbraně v § 18 odst. 1 písm. g). Použití pojmu služební zbraň není nejšťastnější vzhledem k tomu, že strážníci nejsou ve služebním poměru.³⁰ Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů používá taktéž pojem zbraň v různých významech. V ustanovení § 14 odst. 3 téhož zákona, které upravuje oprávnění strážníka odebrat zbraň, se zbraní rozumí cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. V tomto případě se definice shoduje s obecnou definicí zbraně v trestním právu.

Již na první pohled je zřejmé, že Policie ČR je oproti obecní policii vybavena daleko větší škálou prostředků, které mohou příslušníci použít jako zbraň ve vztahu k oprávněnému použití zbraně. V tomto případě je tedy obecní policie oproti státní policii dosti znevýhodněna.

3.3 Případy oprávněného použití zbraně dle zákona o Policii ČR

Jak již bylo uvedeno výše, tak použití zbraně příslušníkem PČR je upraveno v zákoně č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. V této kapitole se budeme zabývat jednotlivými případy oprávněného použití zbraně, jak jsou vyjmenovány v § 56 odst. 1 uvedeného zákona. Každý z taxativně vyjmenovaných případů má své zvláštnosti a specifika, na která je potřeba poukázat.

³⁰ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009. s. 215.

Společně mají ale přesto dost. Ve všech případech použití zbraně je nutno se řídit obecnými pravidly. Těmi nejdůležitějšími jsou zásada subsidiarity a proporcionality použití zbraně, zásada nutné opatrnosti, zásada šetření života a přiměřenosti a zásada ochrany zájmů jiných osob. Taktéž se pokusíme v této kapitole přiblížit konkrétní úskalí jednotlivých případů použití zbraně s ohledem na současnou policejní praxi a její trestněprávní důsledky. V jednotlivých případech budu posuzovat především podmínky pro splnění oprávněnosti použití zbraně.

Podle § 56 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb. ve znění pozdějších předpisů je příslušník PČR oprávněn použít zbraň, kdy jednotlivé body budou v práci kopírovat dílčí písmena a) až h) uvedeného paragrafu a odstavce, kde je uvedeno, že policista je oprávněn použít zbraň:

a) V nutné obraně nebo krajní nouzi

Zákon o Policii ČR v této souvislosti neodkazuje poznámkou pod čarou na trestní zákoník, jak to činí např. ZoOP v § 20 odst. 1 písm. a), ale je přesto nepochybné, že zákonodárce tím myslí úpravu těchto institutů trestním zákonem. Co se rozumí nutnou obranou a krajní nouzí jsme se zabývali v předchozích kapitolách. Zde se ale nejedná o okolnosti vylučující protiprávnost činu, ale o případ, kdy je použití zbraně oprávněné. Existuje však poměrně zásadní aplikační rozdíl mezi nutnou obranou dle TrZ a § 56 odst. 1 písm. a) ZoPČR, kde se mluví o nutné obraně a krajní nouzi jen ve vztahu k oprávněnému použití zbraně. Pokud by tedy zbraň byla použita neoprávněně z jiného důvodu, například by bylo prokázáno, že by šlo útok na zákonem chráněný zájem odvrátit za použití donucovacích prostředků a použití zbraně by nebylo nutné, pak by se jednalo o zásadní porušení zásady subsidiarity použití zbraně. Zde by nešlo o oprávněné použití zbraně podle § 32 TrZ v návaznosti na § 56 odst. 1 písm. a) ZoPČR, ale nebylo by vyloučeno užití obecných ustanovení o krajní nouzi a nutné obraně dle § 28 nebo § 29 TrZ. Jinak řečeno, když není zbraně užito oprávněně, nutně to neznamená, že čin bude trestný, jelikož trestnost může vyloučit i jiná okolnost vylučující protiprávnost. Zdálo by se, že pokud nebyla naplněna krajní nouze nebo nutná obrana podle ZoPČR, jak by mohla být naplněna podle trestního zákoníku? Úprava v ZoPČR je zkonstruována pro účely policie, tedy je poněkud tvrdší a stanovuje další podmínky pro všechna použití zbraně. Tyto podmínky se tedy musí použít i pro

použití podle § 56 odst. 1 písm. a). Jde např. o povinnost maximálně šetřit život osoby, proti níž se zasahuje, kdy obránce v nutné obraně podle TrZ žádnou takovou povinnost nemá, je omezen pouze zákonnými parametry nutné obrany. Dále pokud by policista v nutné obraně např. použil zbraň, k jejímuž používání nebyl vycvičen, nebo nesplnil povinnost výzvy podle § 56 odst. 3, nebo proti osobám uvedeným v § 58 odst. 1, nemůže se jednat o použití zbraně v souladu se ZoPČR. Ačkoliv tedy ZoPČR říká, že použít zbraň lze v nutné obraně, tím, že k tomuto použití stanoví další omezující podmínky, tuto situaci fakticky odlišuje od nutné obrany v TrZ. Nadále tedy může dojít k tomu, že půjde o nutnou obranu podle § 29 TrZ, avšak o použití zbraně podle ZoPČR nikoliv. Tímto ovšem dochází k situaci, kdy zákon o Policii ČR váže použití zbraně na institut nutné obrany nebo krajní nouze definovaný TrZ, ale přidává k němu další povinné znaky, v důsledku čehož je původní definice v některých případech nepoužitelná a instituty v jednotlivých zákonech tedy nejsou totožné. Můžeme se tedy pozorovat něco, co lze nazvat omezenou nutnou obranu nebo krajní nouzi, chceme-li nutnou obranu nebo krajní nouzi podle ZoPČR. Nadále tedy přetrvává stav, kdy může z hlediska vztahu nutné obrany a oprávněného použití zbraně dojít k případům, kdy bude trestnost vyloučena podle § 29 TrZ, avšak o oprávněné použití zbraně nepůjde a jednání bude v rozporu se zvláštním předpisem, přičemž pak patrně bude uplatněna kázeňská odpovědnost. Tento rozpor je dosti zavádějící a matoucí, ovšem počítá se s tím, že policista je nadprůměrných vlastností a je dobře vycvičen, tedy na něj mohou být kladeny větší nároky, než na běžného občana.

b) Jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž (policista) zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt

V tomto případě narážíme na problém, že pojem nebezpečného pachatele není nikde legálně definován, ale toto ustanovení je na pojem nebezpečného pachatele přímo vázané. Pro účely ZoPČR se rozcházejí i jednotlivé komentáře k dané problematice. Podle jednoho komentáře se nebezpečným pachatelem rozumí zejména pachatel zvlášť závažného zločinu podle § 14 odst. 3 TrZ, tedy pachatele úmyslného trestného činu, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.³¹ Dále nebezpečným pachatelem může být pachatel úmyslného trestného činu,

³¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání.* Praha, 2009, s. 26.

k jehož stíhání zavazuje Českou republiku vyhlášená mezinárodní smlouva, pachatel jiného závažného úmyslného trestného činu, kterého policista přistihl při činu, osoba, která uprchla z vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, a pachatel, kterého policista podle jiných okolností důvodně pokládá za zvlášť nebezpečného pro život a zdraví jiných osob.³² Komentář zde ale neuvádí, z čeho toto vymezení čerpá. Jiný komentář uvádí, že je nutné přihlížet k nebezpečnosti jednání takové osoby. Nebezpečným pachatelem může být tedy ozbrojený pachatel, pachatel závažného trestného činu přistihlý při jeho spáchání, dále ten, kdo drží rukojmí apod. a dále tento komentář uvádí, že je podstatné ad hoc vyhodnocení míry nebezpečí představovaného pachatelem.³³ Jiná literatura zase uvádí, že nebezpečným pachatelem je především pachatel závažnějších trestných činů proti životu a zdraví osob, pachatel ozbrojený, pachatel jiného závažného trestného činu, zejména pokud ho policista přistihne při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté, nebo pachatel, kterého policista z jiných závažných důvodů vyhodnotí v konkrétní situaci jako zvlášť nebezpečného pro život či zdraví jiných. V tomto případě např. pachatele agresivního, ozbrojeného a pod vlivem návykových látek.³⁴ Jde tedy v zásadě o pachatele, který představuje natolik závažnou hrozbu pro život či zdraví, že možnost, že takový pachatel bude policistovou střelbou těžce zraněn, nebo dokonce zabit, je z hlediska zájmu společnosti přijatelnější, než možnost nezakročení proti takovému pachateli.³⁵

Za úkryt lze považovat cokoli, co policistovi znemožňuje sledovat činnost pachatele, a to i v případě, když takový úkryt kryje osobu jen částečně.³⁶ Úkrytem tak nemusí být pouze dům, byt nebo nějaký podobný objekt, ale může se jednat i o hromadu dřeva, křoví, vysoká tráva, prostě vše, co brání zakročujícímu policistovi v přehledu o činnosti nebezpečného pachatele, kdy některé komentáře dále uvádějí, že za úkryt se považuje i to, co brání policistovi v pozorování činnosti pachatele i částečně.³⁷ Důležité je, že toto ustanovení umožňuje např. krycí střelbu na úkryt při přesunu k pachateli, jelikož zákrok proti nebezpečnému pachateli v úkrytu je značně rizikový a takticky náročný.³⁸ Zde je předpokládáno, že oprávněné bude i použití zbraně za účelem

³² MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 121-122.

³³ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 186.

³⁴ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. Praha, 2009. s. 217.

³⁵ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. Praha, 2009. s. 217.

³⁶ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 122.

³⁷ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 186.

³⁸ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. Praha, 2009. s. 217.

překonání překážek ve služebním zákroku. Jinak řečeno lze použít zbraň i vůči věcem, nejen vůči osobě. Například se může jednat o použití zbraně za účelem odstranit zámeček dveří, atd. I zde je vyloučena protiprávnost.

Zákonným předpokladem střelby na nebezpečného pachatele je předchozí marná výzva, tedy taková, na niž pachatel nereagoval.³⁹ V případě, že by nenastaly okolnosti podle § 56 odst. 3 ZoPČR, pak je výzva implicitně nutná. Nelze použít zbraň na ukrytého pachatele bez předešlé výstrahy. Opět zmíním zásadu subsidiarity, která se nyní projevuje tím, že musí být dána šance pachateli upustit od svého jednání, předtím, než policista zahájí palbu, pokud to okolnosti samozřejmě dovolují. Použití zbraně je v tomto případě opět krajním momentem.

c) Aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet

V tomto ustanovení zákon opět pracuje s pojmem nebezpečného pachatele, který byl rozebrán v předchozí kapitole. I zde je opět kladený důraz na subsidiaritu použití zbraně.

Za útěk je považován jakýkoliv únik nebezpečného pachatele, proti němuž policista zakročuje, z policistova dosahu.⁴⁰ Zákonnou podmínkou použití zbraně je však skutečnost, že nebezpečného pachatele v okamžiku úniku nelze zadržet jiným způsobem, tedy donucovacím prostředkem jako je použití služebního psa nebo varovný výstřel. Zamezení útěku si bere také určité nároky na nutnou opatrnost. Nelze si představit, že by prvoplánově šlo vést palbu na pachatele za účelem ho usmrtit. Pokud jsou v daném případě splněny všechny podmínky zvláště stanovené v § 56 odst. 3 a 4 ZoPČR, tak je nutné zbraň použít způsobem, jenž pachatele pokud možno jen znehybní. Takovým způsobem můžeme považovat například vedení palby na dolní končetiny. Je samozřejmě po zvážení situace přímo na místě vždy zvážit před samotným použitím zbraně, zda není vhodné nejprve použít varovného výstřelu, případně i jiných donucovacích prostředků, protože použití zbraně je až tím nejkrajnějším prostředkem.

³⁹ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 122.

⁴⁰ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 122.

d) Nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku

Toto ustanovení je další, ve kterém se vyskytuje problematický pojem, v tomto případě „závažný zákrok“. Zákon totiž doslovně neříká, co se rozumí pod tímto pojmem. Samotný pojem „zákrok“ je uveden ve zkratce v § 10 odst. 5 ZoPČR, kdy se za něj považuje „úkon“, při němž dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby jejího použití. Toto vymezení nepochybně vychází z definic tzv. služebního zákroku, které nacházíme ve správním právu, např. služební úkon spočívající v přímém vynucení splnění právní povinnosti nebo v přímém zjednání právního stavu za užití násilí, jímž policista plní úkoly policie.⁴¹ Určení hranic závažného zákroku je poměrně důležité. Lze jen těžko představit, že při běžném zákroku by bylo možno jej vynutit použitím zbraně. Zákon sice již neříká, co se rozumí závažným zákrokem, ale mohlo by jít o takový druh zákroku, s jehož nedokončením je spojena možnost nevratných bezpečnostních následků či jiných mimořádně závažných důsledků.⁴² Taktéž se za takový zákrok může považovat takový zákrok policisty, který směřuje zpravidla proti nebezpečnému pachateli, který svým jednáním znemožňuje dokončení nebo provedení tohoto zákroku.⁴³ Pokud by se nejednalo o závažný zákrok, pak by nemohlo být zbraně opět použito oprávněně. Je tedy poměrně složité a zásadní vytyčit okruh závažných zákroků, ale taxativní výčet zřejmě není možné pojmut vzhledem k množství rozdílných situací, které mohou ve skutečnosti nastat. Stejně jako ve výše uvedeném písm. c) je i zde přípustné použití zbraně proti věci, např. proti zámku nebo vůči poštvanému psu, ale za podmínek, že samotný odpor nemůže policista překonat jinak. Pokud by tedy policista měl k dispozici při zasahování veterináře s narkotizační puškou a její použití by bylo v daném případě z bezpečnostního a taktického hlediska možné, tak nemůže použít ke zneškodnění psa zbraně dle uvedeného ustanovení ZoPČR.

Zákon v tomto případě dále podmiňuje použití zbraně tím, že je překonáván aktivní odpor. Aktivní odpor je protikladem odporu pasivního a znamená násilné bránění realizaci služebního zákroku.⁴⁴ Aktivním odporem může být jakákoli činnost

⁴¹ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 30-31.

⁴² ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 187.

⁴³ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 122.

⁴⁴ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 174.

pachatele, která přímo brání příslušníkovi ve výkonu jeho pravomoci, jenž spočívá v pachatelově konání, kdy je zde myšleno bránění násilní, tedy pachatel musí přímo fyzicky působit na policistu.

e) Aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor

Zda má útok povahu nebezpečného útoku či nikoli je vždy nutné posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti. Přihlédnout se musí zejména k povaze střeženého nebo chráněného objektu či prostoru. Takové objekty a prostory jsou zejména popsány v § 48 a § 49 ZoPČR. Chráněným objektem nebo prostorem se tedy rozumí takové objekty či prostory, které mají zvláštní význam pro vnitřní pořádek a bezpečnost, o nichž tak rozhodne vláda, dále se tím rozumí takové objekty a prostory, pro které taková ochrana vyplývá z mezinárodní smlouvy. Chráněné objekty a prostory mohou být i jiné než bylo uvedeno, pokud jsou v bezprostředním ohrožení a u těchto musí PČR zajistit ochranu na rozhodnutí policejního prezidenta nebo pokud věc nesnese odkladu, policista provádějící úkon. Střežený objekt a prostor definovány nejsou, podle literatury se jedná o objekt střežený policií, ale nejde přitom o objekt či prostor chráněný.⁴⁵ Takové prostory mohou být i ty, které jsou střeženy v rámci výkonu strážní služby nebo obdobné služby anebo v rámci občůzkové (hlídkové) činnosti. Dalším důležitým měřítkem při hodnocení závažnosti útoku na chráněný nebo střežený objekt či prostor je způsob, jímž je útok prováděn. Násilný útok je např. útok za použití zbraně či výbušniny.⁴⁶ K legálnímu použití zbraně nestačí tedy pouze útok, ale tento útok musí mít určitou vyšší intenzitu. Násilným útokem však může být jakýkoliv útok, jenž nemusí nutně znamenat útok za použití zbraně podle § 118 TrZ, ale může to být i útok beze zbraně, jehož intenzita je vyšší míry a nelze za daných okolností odvrátit jiným způsobem, např. použitím donucovacích prostředků. Faktor, který je nutné brát v potaz při posuzování, zda se jedná o nebezpečný útok či nikoliv je to, zda je útok veden větším počtem útočníků. Samotná skutečnost, že je útok veden jedinou osobou, ovšem neznamená, že by se nemohlo jednat o nebezpečný útok. Zkušenosti z posledních let v oblasti terorismu a extremismu jasně ukazují na to, že i jediný člověk s náloží dokáže při jejím odpálení způsobit velké škody nejenom na majetku, ale především na lidských

⁴⁵ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 187.

⁴⁶ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 187.

životech a zdraví. Naopak situace, kdy bude na chráněný či střežený objekt anebo prostor útočit více útočníků neznámá, že budou automaticky naplněny veškeré důvody pro oprávněné použití zbraně dle výše uvedeného ustanovení, pokud lze útoku zamezit jiným způsobem.

Typickým útokem, který bude mít povahu nebezpečného útoku na chráněný nebo střežený objekt anebo prostor, tak bude takový útok, který je veden jedním nebo více útočníky, kteří k útoku použijí střelné zbraně nebo trhaviny, ale jak bylo uvedeno výše, o nebezpečný útok se může jednat i v jiných případech.

f) Nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osoby a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví

Podle tohoto ustanovení je policista oprávněn použít zbraň proti dopravnímu prostředku, tedy nejčastěji silničnímu motorovému vozidlu. Účelem je dopravní prostředek zastavit, a proto je třeba střelbu vést na takové části dopravního prostředku, bez nichž není pohyb možný. U motorového vozidla se logicky nabízejí pneumatiky, i když praktická úspěšnost je velmi malá a navíc účinek zásahu pneumatiky se neprojeví okamžitě, ale až za delší dobu, jelikož za jízdy z prostřelené pneumatiky uniká vzduch pomalu. Není pochyb, že se jedná o často diskutované ustanovení § 56 odst. 1 ZoPČR. Vysvětlení je především v tom, že dochází k jeho nejčastější aplikaci v praxi. Z praxe je známo, že střelba na ujíždějící vozidlo není jen nejčastějším případem použití zbraně, ale zároveň nejméně efektivním, a to i z důvodu, který je uveden výše.

Bezohlednou jízdou se rozumí neuposlechnutí pokynů policisty najíždění na něj nebo jiné osoby, jízda ohrožující životy a majetek osob.⁴⁷ Bezohledná jízda je taková, která vážně ohrožuje život a zdraví osob, a to buď ve volném prostoru (chodník, komunikace, park, pěší zóna), nebo uvnitř dopravního prostředku. Nepostačí tedy, že jen ohrožen pouze majetek.⁴⁸

V ustanovení je dále uvedeno, že řidič dopravního prostředku nezastaví na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle zvláštního předpisu. Tímto předpisem se rozumí zákon č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů, který

⁴⁷ HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. a kol. *Použití zbraně a zákon*. Praha, 2000. s. 400.

⁴⁸ MATES, P., HÖRZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 123.

zakládá oprávnění různých skupin osob zastavovat vozidla. Není předmětem této práce rozebírat, kdo má oprávnění zastavovat vozidla a jakými prostředky. Je však zajímavé, na jaké dopravní prostředky lze výše uvedené ustanovení aplikovat. Jak již bylo uvedeno výše, tak nejčastěji se využívá toto ustanovení proti silničním dopravním prostředkům, ale nelze vyloučit oprávněné použití zbraně proti jinému dopravnímu prostředku např. proti vodnímu dopravnímu prostředku. Podle komentáře se oprávnění použít zbraně podle písm. f) vztahuje jen na pozemní dopravní prostředky.⁴⁹ Přitom se odvolává na poznámku pod čarou v samotném ZoPČR a dále tím, že pokud by zákonodárce chtěl vymežit i vodní nebo jiné dopravní prostředky, tak by je v zákoně explicitně vyjmenoval. Pokud vezmeme v potaz náleze Ústavního soudu ze dne 30.11.1999 sp. zn. II ÚS 485/98, ve kterém se praví, že „*Ústavní soud se ve své ustálené judikatuře řídí důsledně pravidlem, že to, co je uvedeno v poznámce pod čarou nemá závaznou povahu a není to pravidlem chování subjektů uvedených „nahore nad čarou“ ve vlastním textu právního předpisu.*“, tak můžeme s komentářem k ZoPČR v tomto bodě nesouhlasit. Dále skutečnost, že vnímání dopravního prostředku pouze jenom jako pozemního dopravního prostředku je podle všeho mylný, a to i přesto, že v zákoně se mluví o „řidičovi“. Taktéž nelze chápat slovo „jízda“ pouze ve smyslu jízdy pozemními dopravními prostředky. Trvání na restriktivním výkladu slova jízda (tedy jízda výhradně jako pohyb objektu po kolech či pásech, nikoliv jízda jako pohyb objektu obecně) by mohla vést k absurdní situaci, kdy je např. možné podle písm. f) použít zbraně proti obojživelnému vozidlu, pohybuje-li se na zemi (tehdy skutečně „jede“, ale jakmile přejede na vodní hladinu a pohybuje se po ní, tak je použití zbraně již vyloučeno. Stejný paradox bychom mohly najít i v případě letadla na rozjezdové ploše před vzletem nebo u vznášedla, které se pohybuje prakticky na zemi, ale ve skutečnosti se pohybuje na vzduchovém vaku. V komentářích v současnosti již neplatnému zákonu o Policii ČR je uvedeno k ustanovení § 39 odst. 1 písm. f), které bylo téměř stejné jako dnešní ustanovení § 56 odst. 1 písm. f) zákona o Policii ČR, že „*V těchto případech může policista použít zbraně k zadržení jakéhokoli dopravního prostředku. V praxi přichází v úvahu zejména silniční motorová vozidla a plavební vozidla. Nepůjde o jízdní kola a podobné prostředky, neboť jejich jízdou nebude vážně ohrožen život a zdraví osob.*“⁵⁰ Není pochyb o tom, že bezohlednou jízdou v motorovém člunu, na vodním skútru nebo na vznášedle lze rovněž vážně ohrozit život či

⁴⁹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 187.

⁵⁰ HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon*. Praha, 2000. s. 400.

zdraví osob a podle výše zmíněného názoru by nebylo možné takový dopravní prostředek zastavit za použití zbraně podle písm. f) uvedeného ustanovení prostě proto, že fakticky nejde o jízdu, nýbrž o plavbu nebo let.

g) Jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby

Podle tohoto ustanovení může policista použít zbraň v případě, že nebylo dosaženo účelu předchozím použitím hrozby namířenou střelnou zbraní nebo varovného výstřelu. V tomto případě zákon počítá s možností, že použití příslušných donucovacích prostředků bude neúspěšné a podmínkou pro použití zbraně je trvání protiprávního jednání, které bylo příčinou použití v ustanovení uvedených donucovacích prostředků.⁵¹ Jde tedy o tak vyhrocenou situaci, kdy nebezpečí eskaluje a ačkoliv už bylo použito tak důrazného donucovacího prostředku jako je hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, pachatel stále odmítá uposlechnout příkaz policisty směřující k zajištění bezpečnosti. Jde o logické provázání použití zbraně se zmíněnými donucovacími prostředky.⁵² Jedná se tedy o ustanovení, které konkretizuje pouze již uvedené obecné zásady používání zbraně policistou. Opět je nutné brát důraz na fakt, že použití zbraň, neznamená implicitně osobu, proti níž zákrok směřuje, zabít, což je patrné z formulace ustanovení „zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby“. Nelze totiž zajistit bezpečnost osoby, proti níž zákrok směřuje, kdyby při zákroku tato osoba byla zabita. Je nutné zvážit, jestli škoda, která na společenských zájmech vznikne, bude vyšší v případě, že zbraň použijí, nebo v případě, že od použití zbraně upustím a situaci budu řešit jinými prostředky. Existuje tedy podmínka, že osoba, proti níž selhaly výše uvedené donucovací prostředky, neuposlechne pokynů policisty nebo její jednání je v rozporu s takovými pokyny. Vzhledem k závažnosti každé takové situace musí být policistovi pokyny jasné, srozumitelné, konkrétní a vyslovené nahlas a instrukce by měly obsahovat očekávané chování.

⁵¹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 188.

⁵² VANGELÍ, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. Praha, 2009. s. 218.

h) Ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví

Zbraně je policista podle tohoto ustanovení oprávněn použít jen proti zvířeti, které ohrožuje život nebo zdraví osoby, nikoli však proti zvířeti, které ohrožuje majetek.⁵³ Použitím zbraně lze zneškodnit zejména nebezpečné zvíře. Logicky se nabízí především volně pobíhající nebezpečný pes, který ohrožuje lidi v jeho blízkosti jak na zdraví, tak i na životě, ale může se jednat např. na splašené býky z havarovaného přepravního vozidla. Útok zvířete zde lze chápat, jako útok z vlastní vůle zvířete. Tedy nikoliv útok zvířete poštvaného člověkem. Pak by se jednalo o útok pachatele a zvíře by bylo jen nástrojem jeho útoku a dalo by se chápat, jako zbraň. I v tomto případě by samozřejmě zvíře muselo být zneškodněno prvotně, ale pak by musel být zajištěn i pachatel, který zvíře poštval. Samotné zneškodnění nemusí vždy znamenat usmrcení zvířete. Zvíře je zde vnímáno, jako věc.

3.3.1 Zákrok pod jednotným velením

Zákrok pod jednotným velením je specifickým druhem služebního úkonu, jenž podstatným způsobem mění i okolnosti oprávněného použití zbraně příslušníkem. Zákroky pod jednotným velením jsou upraveny § 59 ZoPČR, kde je v odst. 1 uvedeno, že: *„Při zákroku pod jednotným velením rozhoduje o použití donucovacího prostředku a zbraně velitel zakročující jednotky. O použití donucovacího prostředku a zbraně může na místě zákroku rozhodnout také nadřízený tohoto velitele, který tímto rozhodnutím přebírá velení do ukončení zákroku. Rozhodnutí velitele zakročující jednotky a jeho nadřízeného o použití donucovacího prostředku nebo zbraně musí být zadokumentováno záznamovou technikou se zvukem nebo v listinné podobě.“* V odst. 2 téhož ustanovení je dále uvedeno, že *„Rozhodnutím podle odst. 1 přechází na toho, kdo rozhodnutí učinil, odpovědnost za splnění povinností podle § 57 téhož zákona.“*

V předchozí kapitole jsme probrali případy oprávněného použití zbraně, kdy odpovědnost za její použití nesl primárně konkrétní policista. V případě zákroku pod jednotným velením ovšem přechází tato odpovědnost na velícího policistu, čímž zákon jistou měrou zbavuje příslušníky přímé odpovědnosti za následky použití zbraně. Ani

⁵³ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 123.

v tomto případě se nemůže policista pod jednotným velením zbavit veškeré odpovědnosti za použití zbraně. Vezměme si případ, kdy velící rozkáže k palbě, ale už si nemůžeme představit, že by rozkázal, že má být subjekt, proti němuž zákrok směřuje, zabit nebo naopak pouze postřelen. Policista tedy musí sám vyhodnotit situaci a zvolit variantu nejvhodnější vzhledem k okolnostem, musí tedy co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje, ale zároveň nesmí v nebezpečí vystavit sebe, ani své kolegy. O použití zbraně tedy policista sám nerozhoduje, za toto rozhodnutí nese odpovědnost jeho velící, ale za způsob použití zbraně policista podle mého názoru může nést odpovědnost. Tím se dostáváme do jedné z nekodifikované oblasti práva, která je nicméně právní praxí uznávanou okolností vylučující protiprávnost, kterou je „splnění jiných povinností a výkon práva“ nebo jinak „splnění závazného rozkazu“. Splnění závazného rozkazu není trestným činem z toho důvodu, že vyplývá z povahy některých závazných předpisů. V tomto případě je nutno uvést, že domnívá-li se podřízený, že rozkaz nebo pokyn jeho nadřízeného, k němuž je jinak oprávněn, je v konkrétním případě v rozporu s právním předpisem, je povinen nadřízeného na to upozornit. Trvá-li nadřízený na splnění rozkazu, je podřízený povinen jej splnit. Pak ovšem nemůže odpovídat za trestný čin takto spáchaný. Odpovědný za něj bude ten, kdo předmětný rozkaz vydal.⁵⁴ Neplatí to však v případě, že policista by předem věděl, že splněním rozkazu by zřejmě spáchal trestný čin. Takový rozkaz pochopitelně splnit nesmí, a pokud by tak učinil, tak by se sám dopustil trestného činu.⁵⁵ Také v případě, že by policista zakročující pod jednotným velením použil zbraň bez vydání rozkazu nadřízeným nebo v rozporu s jeho rozkazem, jednalo by se o vybočení z ustanovení § 59 ZoPČR a tento policista by sám odpovídal za případné následky vzniklé protiprávním jednáním.

3.3.2 Povinnosti policisty spojené s oprávněným použitím zbraně

Oprávněné použití zbraně se automaticky nevztahuje na případy, které jsou uvedeny v předešlých kapitolách. Policista má povinnost v každém případě, pokud to neodkladné okolnosti alespoň trochu dovolují, použít prvotně výzvu, pak donucovací

⁵⁴ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* Praha, 2009, s. 399.

⁵⁵ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo.* Praha, 2009, s. 128.

prostředky, a pokud i nadále pachatel pokračuje ve svém jednání naplňující podmínky v § 56 ZoPČR, pak teprve může příslušník přistoupit k použití zbraně. Tímto se ustanovení o oprávněném použití zbraně značně liší od ustanovení o nutné obraně a krajní nouzi v rámci trestního zákoníku. Dále má policista stanovená zvláštní omezení, proti kterým osobám nemůže použít zbraně. Po každém použití zbraně má dále policista stanovené povinnosti, které musí dle ZoPČR dodržet. Pokud bychom to vše sumarizovali, tak policista má v souvislosti s použitím zbraně povinnosti stanovené zákonem jak před jejím samotným použitím, tak i po samotném použití.

V ustanovení § 56 odst. 2 ZoPČR je uvedeno, že: „*Použití zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné.*“. Zde je vyjádřena zásada subsidiarity. Vyhodnocení, zda by užití donucovacího prostředku bylo zřejmě neúčinné, je ponecháno na policistovi pro každý konkrétní případ zvlášť.⁵⁶ Není tedy zákonnou podmínkou použití zbraně, aby policista přednostně použil donucovací prostředek, kromě jediného případu uvedeného v § 56 odst. 1, písm. g) ZoPČR, který jsme rozebrali v jedné z předchozích kapitol. Od podmínky předchozího použití donucovacího prostředku se odlišuje podmínka posouzení, zda by užití donucovacího prostředku bylo či nebylo zřejmě neúčinné. Nestačí tedy, aby se použití donucovacího prostředku jevílo jako neúčinné, tato neúčinnost se musí zdát zřejmá, pouze tehdy lze oprávněně použít zbraň. Zásadně je tedy třeba toto posouzení provést. Naopak je tomu, a toto posouzení tudíž není třeba provést, pouze v případech podle písm. g) a h). V případě postupu dle písm. g) totiž již bylo donucovacího prostředku užito.⁵⁷ V tomto případě je subsidiarita konkrétního donucovacího prostředku již obsažena, protože vlastně již muselo proběhnout rozhodnutí použít velmi silný donucovací prostředek hrozbu namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, přičemž tím, že pachatel ani poté neuposlechl příkazu, se prokázalo, že je donucovací prostředek zřejmě neúčinný. Pro příslušníka PČR je tedy značně zásadní rozeznat, kdy už bude použití donucovacích prostředků zřejmě neúčinné. Není pochyb o tom, že každá situace je svým způsobem specifická, nelze vytvořit nějakou příručku nebo unifikovaný návod a toto posouzení vždy zůstane pouze na zasahujícím policistovi, ale ve většině případů lze konstatovat, že k použití zbraně lze přistoupit plynule po hrozbě namířenou střelnou zbraní nebo varovném

⁵⁶ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 188.

⁵⁷ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 189.

výstřelu. Pokud jde o vypuštění podmínky předchozího zvážení použití donucovacího prostředku u použití zbraně dle písm. h), je zřejmý záměr zákonodárce vyjádřit, že rozpor mezi zájmem na ochraně zdraví člověka a zájmem na ochraně zvířete, které jej ohrožuje, je natolik významný, že zájem je především na přednostní ochraně lidského zdraví. Z toho důvodu zvíře ohrožující člověka lze zneškodnit zbraní i tehdy, kdy by bylo možné použít k odehnání zvířete některého donucovacího prostředku, např. slzotvorný sprej.

V ustanovení § 56 odst. 3 ZoPČR je uvedeno, že: *„Před použitím zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až e) je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.“* Ze samotného textu zákona tedy vychází, že výzva je povinná pouze v případech použití zbraně podle ust. § 56 odst. 1, písm. a) až e) ZoPČR nikoli v případě písm. f) až h) téhož zákona, kde se výzva nevyžaduje. Dle komentáře k zákonu totiž zákon výzvu nevyžaduje tehdy, kdy již není účelná.⁵⁸ Vysvětlení, proč není povinnost použít výzvu dle uvedeného ustanovení v případech použití zbraně dle ust. § 56 odst. 1, písm. f) až h) ZoPČR, není příliš komplikované. V případě ustanovení písm. f) je totiž mimo jiné použití zbraně podmíněné tím, že řidič nezastaví ne opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu. To znamená, že řidič byl již fakticky vyzván, aby něco učinil, konkrétně v tomto případě, aby zastavil dopravní prostředek. V případě použití zbraně dle písm. g) je zase použití zbraně podmíněno neuposlechnutím příkazu směřujícího k zajištění bezpečnosti policisty nebo jiné osoby. V tomto případě tudíž také uvedený příkaz plní funkci výzvy, i když to není zákonem konkrétně upřesněno. U posledního případu postupu podle písm. h) je vysvětlení logické, jelikož není účelné použít výzvu s výstrahou proti zvířeti.

V případech postupu podle § 56 odst. 1, písm. a) až e) ZoPČR je povinností policisty v uvedených případech vyzvat nejprve osobu, proti níž zakročuje, aby upustila od svého protiprávního jednání, s výstrahou, že jinak bude použito zbraně. Tedy např. u střelné zbraně dojde k mířené střelbě proti osobě nebo věci. Tuto povinnost musí policista splnit bezprostředně před jejím použitím, zbraň pak může podle situace použít

⁵⁸ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 188.

případně ihned po této výzvě. Zákonná výjimka z této povinnosti se vztahuje k případům, kdy hrozí nebezpečí z prodlení při ohrožení života nebo zdraví osob, nikoli však majetku.⁵⁹

V ustanovení § 56 odst. 4 ZoPČR je uvedeno, že: *"Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje."* Oproti § 56 odst. 2 a 3 téhož zákona lze sledovat, že zákon v tomto případě již nerozlišuje mezi jednotlivými případy použití zbraně a také nepřipouští žádné výjimky, jak je to učiněno např. u výzvy v odst. 3. Komentáře k citovanému odst. 4 dále uvádí, že zásada nutné opatrnosti je speciální zásadou vůči zásadě přiměřenosti postupu podle § 11 ZoPČR, která náleží mezi základní povinnosti policisty. Dále je uvedeno, že cílem této zásady je minimalizace následků spojených s použitím zbraně.⁶⁰ Z této zásady vyvozujeme, že policista by měl při střelbě mířit tak, aby co nejméně ohrozil život nebo zdraví, jinak řečeno lze z toho vyvodit, že by neměl mířit na životně důležité orgány. Tato zásada je tedy přirozeně humánní a ve smyslu moderní lidské společnosti, kde život je ta nejcennější hodnota, kterou je nutno bránit. Nicméně je tato zásada problematická, a to především z toho důvodu, že i při střelbě mimo oblasti hlavy, trupu a srdce, existuje velmi reálné riziko usmrcení osoby, proti níž je střelba vedena. Je zřejmé, že lidské tělo má mnoho oblastí, jejichž zasažení střelbou může způsobit smrt člověka. *Na těle prakticky neexistuje oblast, kterou by bylo možno zasáhnout střelbou bez rizika, že zásah bude mít smrtící následky. Každé větší poranění může způsobit úrazový šok. I poranění nervových pletení ve svalech končetin může mít za následek smrt člověka, nehledě k možnosti vykrvácení z poraněné končetinové cévy i středního průměru.*⁶¹ Logicky by se zdálo nejlepší vést střelbu na končetiny, kdy nejlepší by bylo zasažení spodních končetin, jelikož pachatel by byl znehybněn, ale i u končetin je reálné riziko zasažení tepny a následné vykrvácení. Z praxe můžeme konstatovat, že i přes výše uvedenou zásadu je u PČR trénována střelba na takových druzích terčů, které odpovídají spíše vedení střelby na hrud' a oblast kolem břicha. Důvody jsou s největší pravděpodobností takové, že ve vyhrocených případech, které použití služební zbraně proti např. nebezpečnému

⁵⁹ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 124.

⁶⁰ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009. s. 189.

⁶¹ KOLEKTIV AUTORŮ. Pořadatel díla: František Vorel, jun. *Soudní lékařství*. Praha, 1999. s. 173.

pachateli určitě jsou, příslušníci PČR musejí především pachatele zasáhnout a zastavit a uvedené plochy jsou nejnáze zasažitelné. V souvislosti s tím je nutno uvést, že tzv. pudová střelba je ve většině případů vedena proti nebezpečnému pachateli a na rozhodnutí zbraň použít a samotnou střelbu mají příslušníci pouze několik vteřin. Těžko si lze tedy představit, že policista nebo policistka v tu chvíli dokáže dostatečně posoudit, kam by bylo nejlépe pachatele zasáhnout, aby byl co nejvíce šetřen jeho život. Nezbyvá tedy však toto riziko přijmout. V extrémním případě si můžeme představit situaci, kdy je nutné jediným efektivním použitím zbraně usmrtit pachatele. Taková situace je například usmrcení pachatel, který právě ohrožuje rukojmí. V tomto případě nezbude policistovi nic jiného, než mířit na životně důležité orgány, ale samozřejmě s přihlédnutím k tomu, aby nebyly ohroženy životy jiných osob. Zdálo by se, že v extrémním případě je možné za splnění účelu sledovaného zákrokem rukojmí střelbou i poranit za předpokladu, že střelba bude vedena cíleně tak, že nemůže být ohrožen rukojmí. Vzhledem k výše uvedené citaci o neexistenci takového místa na lidském těle, u kterého nehrozí riziko usmrcení v případě jejího zasažení, je ale tato úvaha mylná. Oproti osobě, proti níž policista zakročuje je u jiných osob povinen neohrozit jejich životy.

3.3.3 Povinnosti policisty po použití zbraně

I když se jedná o povinnosti, které se vztahují na situaci, kdy již byla použita zbraň a přímo nesouvisí s jejím oprávněným použitím, tak nepřímě s tím souvisí, jelikož jsou důležité k prokázání, že použití zbraně bylo oprávněné.

V ust. § 57 odst. 1 ZoPČR je uvedeno, že: „*Po použití donucovacího prostředku nebo zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, je policista povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Dále je povinen učinit neodkladné úkony nebo jiná opatření, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně.*“ Dle tohoto ustanovení je policista povinen poskytnout pomoc každému, bez ohledu na rozsah či vážnost zranění. V komentáři k tomuto ustanovení je uvedeno, že zranění osoby policista pozná na základě vlastního pozorování zraněného, případně dotazem, zda není osoba zraněna.⁶² Zdálo by se, že po použití zbraně proti osobě, je dotaz k případným poraněním, poněkud hloupý. Mohou

⁶² MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 125.

však nastat takové situace, kdy bylo proti osobě použito zbraně, ale osoba nebyla střelbou poraněna. Představme si modelovou situaci, kdy nebezpečný pachatel drží rukojmí a policista za dodržení všech zákonných podmínek, které jsme si uvedli výše, použije proti pachateli zbraň. Na pachatele vystřelí, ale těsně mine jeho hlavu, nicméně pachatel ze strachu opustí od svého protiprávního jednání. Na první pohled pachateli nic není, ale policistovi si stěžuje, že po výstřelu cítí bolest uvnitř ucha. V případě, že osoba nejeví zjevné známky poranění, ale žádá o lékařské ošetření, je policista povinen mu lékařské ošetření poskytnout nebo učinit vše pro to, aby mohla být zraněnému pomoc poskytnuta. Poskytnutí první pomoci nebí zajištění lékařského ošetření zraněné osoby je na prvním místě teprve v okamžiku, kdy top dovolí okolnosti. Těžko si jde např. představit skutečnost, že by byl poraněn jeden ze dvou pachatelů a policista by mu šel poskytnout první pomoc za situace, kdy ho stále ohrožuje druhý pachatel. Jakmile to však okolnosti dovolí, tak poskytnutí první pomoci nebo zajištění lékařského ošetření je třeba považovat za povinnost, jejíž splnění má přednost před jinými.⁶³ Představme si ale opět modelovou situaci, kdy došlo střelbou k poranění pachatele, který ohrožoval rukojmí. Osvobozený rukojmí je viditelně v šoku, ale na místě se nachází poranění pachatel, který krvácí. Je poté na rozhodnutí policisty, zda nejprve poskytnout první pomoc rukojmí nebo pachateli.

Postup policisty při provádění neodkladných úkonů nebo jiných opatření nezbytných pro objasnění oprávněnosti použití zbraně plyne z interních předpisů Policejního prezidia, případně Ministerstva vnitra.⁶⁴ V současné době jsou interní předpisy k této problematice upravena taktéž interními předpisy na úrovni krajských ředitelství policie. Neodkladnými úkony nebo jinými opatřeními rozumíme např. zamezení vstupu nepovolaných osob, zajistit důkazy, jenž by mohly do příjezdu výjezdové skupiny podlehnout zkáze, nepohybovat s mrtvolou ani s ní jinak manipulovat (pokud by tím nebyl ohrožen jiný vážný, zákonem chráněný zájem), atd. Neprovedení, nebo špatné provedení těchto úkonů, však nemá vliv na případné vyloučení oprávněnosti použití zbraně, pouze na její prokazování. Uvedená opatření jsou ve vztahu k poskytnutí první pomoci nebo zajištění lékařské pomoci až na druhém místě. Těžko bude policista zajišťovat místo střelby proti kolemjdoucím zvědavcům, hledat nebo označovat vystřelené nábojnice, když by pachatel krvácel.

⁶³ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 125.

⁶⁴ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 125.

V ust. § 57 odst. 2 ZoPČR je uvedeno, že: „*Zárok, při kterém bylo použito donucovacího prostředku nebo zbraně, je policista povinen bezodkladně hlásit svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku jejich použití. Úřední záznam neseписuje při použití pout podle § 54.*“ Podle zákona by měl policista bezodkladně hlásit zárok svému nadřízenému. Oproti odst. 1 však neuvádí, jakmile to okolnosti dovolí, takže by se zdálo, že svému nadřízenému policista bude volat okamžitě po výstřelu. Tato představa je ovšem více než mylná a zákonodárci jistě touto úpravou mysleli, že ustanovení v odst. 1 má větší váhu než v odst. 2. Je zřejmé, že policista nejprve poskytne první pomoc nebo zajistí lékařské ošetření zraněné osobě, provede na místě neodkladné úkony nebo jiná opatření a následně celou věc oznámí svému nadřízenému. Způsob hlášení je ponechán na rezortní úpravě, ale v této práci se jím nebudeme zabývat.

V ust. § 57 odst. 3 ZoPČR je uvedeno, že: „*Vedoucí policejního útvaru je povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu příslušného státního zástupce o zranění nebo usmrcení osoby anebo o škodě nikoli nepatrné, způsobených použitím donucovacích prostředků nebo zbraně.*“ Škoda nikoli nepatrná je uvedena v ust. § 138 odst. 1 TrZ, kdy se jedná o škodu dosahující částky nejméně 5.000,-Kč. Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví, jakou povahu má mít zranění, které je nutno ohlásit, bude třeba vyrozumění učinit u každého případu zranění.⁶⁵

3.3.4 Zvláštní omezení policisty při použití zbraně

V ust. § 58 odst. 1 ZoPČR je uvedeno, že: „*Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší věku 15 let nesmí policista použít...(výčet donucovacích prostředků)...a zbraň, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.*“ V uvedeném ustanovení je taxativní výčet donucovacích prostředků, které pro účely této práce nebudeme posuzovat a zaměříme se

⁶⁵ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 126.

pouze na použití zbraně. Dle komentáře je použití zbraně zcela vyloučeno.⁶⁶ S tímto lze však polemizovat, jelikož v uvedeném ustanovení není nic o absolutním zákazu použití zbraně nebo jejího vyčlenění vůči ostatním uvedeným donucovacím prostředkům a vztahuje se na ní stejné omezení, jako na ostatní uvedené donucovací prostředky.

Je zřejmé, že výčet osob, proti kterým nesmí střelba směřovat, je poměrně vágní, přestože se zdá být konkrétní. Zákon zde pracuje s termínem „zjevně“. To může na jednu stranu policistům pomoci při následné obhajobě oprávněnosti svého zákroku, ale také jim to může uškodit. Dle komentáře se za těhotnou ženu pro účely zákona bude považovat ta žena, na které je gravidita zjevná. Dále je uvedeno, že základním kritériem pro určení, zda se jedná o osobu vysokého věku nebo o osobu mladší 15 let, bude zejména fyzický vzhled a stav osob. Dokázání oné „zjevnosti“ bude v mnoha případech velmi komplikované. Především v případě, jedná-li se o osobu blízkou věku 15 let. Zřejmě jedinou možností pro policistu bude jednat s předběžnou opatrností. Pokud si policista nebude jist, zda osoba, proti které zasahuje, nespĺňuje podmínky uvedené ve výše uvedeném ustanovení, tak má raději zvolit jiný způsob řešení situace a tím brát ohled na co nejmenší zásah do práv a svobod občanů. Zároveň musí klást důraz na co největší společenskou prospěšnost a tam se může jeho jednání dostat do vzájemného konfliktu. Co se týče osob se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou je situace pro policistu poněkud snadnější k posouzení. Za takové osoby lze např. považovat osobu s ochrnutými končetinami, osobu pohybující se jen s pomocí invalidního vozíku nebo o berlích, osobu s jinak podstatně sníženou možností pohybu a osobu nevidomou.⁶⁷

Zákonodárci však při vytváření uvedeného ustanovení mysleli i na případy, kdy výše uvedené osoby mohou být pro své okolí nebezpečné stejně jako ty osoby, na které se ustanovení o zvláštním omezení nevztahuje. Použití zbraně je tedy možné i proti osobám uvedeným v uvedeném § 58 odst. 1 ZoPČR, ale jejich útok musí bezprostředně ohrožovat život a zdraví policisty nebo jiných osob anebo hrozí velká škoda na majetku a nebezpečí nelze v tu chvíli odvrátit jinak. Tyto podmínky však musejí být splněny kumulativně.⁶⁸ Není těžké si tedy představit situaci, kdy např. pracovníci odboru sociální péče o dítě za asistence policistů jdou odebrat dítě matce na základě pravomocného rozhodnutí soudu a jeho těhotná matka zaútočí zbraní na jednu

⁶⁶ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 126.

⁶⁷ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 127.

⁶⁸ MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 127.

z přítomných osob. Za předpokladu, že danou situaci nelze vyřešit jinak a dochází k bezprostřednímu ohrožení života a zdraví osob, může policista použít služební zbraň, pokud by nepřicházeli v úvahu jiné uvedené donucovací prostředky.

Pro posouzení toho, zda může jít o větší škodu na majetku, se užije obecné vodítko obdobně jako v ust. § 57 odst. 3 téhož zákona ustanovení z trestního zákoníku, konkrétně § 138 odst. 1, podle něhož větší škodou na majetku se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50.000,-Kč.

V části věnující se PČR bych chtěl upozornit ještě na jednu zvláštnost, kterou ZoPČR obsahuje. Za podmínek § 22 téhož zákona je totiž možné, aby se úprava použití zbraně policistou vztahovala i na další osoby. Pokud síly a prostředky policie nestačí k zajištění pořádku a bezpečnosti, může vláda na nezbytnou dobu povolát k plnění úkolů policie vojáky činné služby a příslušníky Vězeňské služby ČR nebo Celní správy ČR. Takto povolání vojáci a příslušníci mají při plnění úkolů policie oprávnění a povinnosti policisty, ovšem vláda může rozsah oprávnění a povinností omezit. Určitě však nebude možné oprávnění a povinnosti rozšiřovat.⁶⁹ Zákon tedy připouští možnost, aby za určitých podmínek měli vojáci či příslušníci Vězeňské služby nebo Celní správy při plnění úkolů policie stejné možnosti použití zbraně jako mají policisté. Potom pro ně budou platit jednotlivé podmínky pro použití zbraně tak, jak byly výše rozebrány.

3.4 Případy oprávněného použití zbraně dle zákona o obecní policii

Postavení strážníka obecní policie je vůči postavení příslušníka PČR trochu specifické. Obecní policie je dle ust. § 1 odst. 1 zákona č. 533/1991 Sb. o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů, orgánem obce a je zřizována obecním zastupitelstvem. Obecní policie je vnímána jako výraz bezpečnostní politiky samosprávných obcí na úseku prosazování zájmů obce a vzhledem k funkcím, které plní ji lze zařadit mezi veřejné ozbrojené sbory.^{70, 71}

⁶⁹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň, 2009, s. 81.

⁷⁰ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009, s. 47.

⁷¹ MATES, P., HÖRZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 228.

Obecní policie a tedy i strážníci v žádném případě nemohou nahradit funkci nebo činnost PČR resp. jejich příslušníků.⁷² Věcná i teritoriální působnost strážníků, oproti příslušníkům Policie ČR, je vymezena pouze na území obce. S tím samozřejmě souvisí i to, že strážník může použít své oprávnění pouze na území obce, která obecní policii zřídila, popř. obci, s kterou má zřizující obec uzavřenou veřejnoprávní smlouvu.

Taktéž je nutné uvést, že obecní policii tvoří zaměstnanci obce zařazení do obecní policie, ale pouze za předpokladu, že splňují zákonem stanovené podmínky, jsou označovány za „strážníky“ a mohou vykonávat oprávnění strážníků. To znamená, že ne všichni zaměstnanci obecní policie mohou využít institutu oprávněného použití zbraně, jelikož to v rámci obecní policie patří do oprávnění pouze strážníků. Strážník má dále omezení v použití zbraně tím, že plní některý z úkolů obecní policie podle § 2 ZoOP, kde je výčet taxativní z důvodu dosažení právní jistoty.⁷³

Podle § 20 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů je strážník oprávněn služební zbraň, kdy jednotlivé body budou kopírovat dílčí písmena a) a b) uvedeného paragrafu a odstavce, kde je uvedeno, že příslušník je oprávněn použít služební zbraň:

a) Za podmínek nutné obrany nebo za podmínek krajní nouze

V samotném ustanovení se zákon odkazuje na vymezení institutů nutná obrana a krajní nouze tak, jak jsou tyto uvedeny v § 28 a § 29 TrZ.

Jak jsme si již uvedli, tak podstatou jednání v nutné obraně je odvrácení útoku na zájmy chráněné trestním zákonem a to činem, který by byl jinak trestným činem. Aby jednání strážníka mohlo být posuzováno jako jednání v nutné obraně, tak musí být splněny základní podmínky. Těmito jsou, že se jedná o útok fyzické osoby, útok je veden proti zájmům, které jsou chráněny trestním zákonem, útok přímo hrozí nebo trvá a strážník dodrží přiměřenost obrany. K první podmínce je nutno uvést, že existuje výjimka spočívající v tom, že lze použít zbraně proti zvířeti, které bylo na strážníka nebo jinou osobu poštíváno jeho majitelem, jelikož i v tomto případě se fakticky jedná

⁷² VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009, s. 47.

⁷³ MATES, P., HÖRZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 231.

o útok fyzické osoby.⁷⁴ Pokud se budeme bavit o poslední ze jmenovaných podmínek, tedy přiměřenosti obrany, tak rozbor toho, že obrana nesmí zcela zjevně nepřiměřená způsobou útoku, jsme uvedli již v předchozích kapitolách. K tomuto je ovšem nutné dodat, že je logické, že obrana bude intenzivnější, než je útok, protože jedině v takovém případě je možno předpokládat její úspěšnost. Při stanovení zákonné hranice intenzity takové obrany tedy zákonodárci vycházeli ze zásady, že jednání v nutné obraně nesmí být zcela zjevně nepřiměřené způsobu útoku. Tudíž lze z tohoto logicky odvodit, že zákon tímto přímo připouští vyšší intenzitu obrany a tím i realitu, že škoda resp. následek, který bude útočnickovi v rámci nutné obrany způsoben, může být větší než škoda hrozící z protiprávního útoku a jediná pomyslná zákonná brzda je to, aby zde nebyl zcela zjevný nepoměr.⁷⁵

Druhou možností k použití zbraně je zapomínek krajní nouze dle § 28 TrZ, kdy či jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak, anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.⁷⁶ Jelikož jsme již podmínky krajní nouze a její právní aspekty probrali v předešlých kapitolách, nebudeme je dále dopodrobna rozebírat. Je nutné však zopakovat, že při jednání v krajní nouzi se odvrací nebezpečí, které hrozí zájmům chráněným TrZ např. životu, zdraví, majetku apod., toto nebezpečí hrozí přímo, tedy bezprostředně a nejde o fiktivní hrozbu nebo hrozbu, která by mohla nastat v určitém časovém odstupu. Nebezpečí není možno odvrátit jinak a není ten, komu hrozí, povinen jej snášet. Nebezpečí je stav hrozící určitou poruchou např. újmou na zdraví, ohrožení života nebo škody na majetku. Původ hrozícího nebezpečí není rozhodující a může být způsobena bez jakéhokoli zavinění jiné osoby, případně zvířetem, které nebylo přímo poštíváno fyzickou osobou, ale i fyzickou osobou, byť z nedbalosti. Jako příklad možného jednání strážníka v krajní nouzi v souvislosti s použitím služební zbraně může být zastřelení volně pobíhajícího bojového plemene psa, který již někoho zranil, není v blízkosti jeho majitel, který by psa mohl odvolat a pes stále útočí na osoby v jeho okolí.⁷⁷

⁷⁴ SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 129.

⁷⁵ SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 130.

⁷⁶ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009, s. 214.

⁷⁷ SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 132.

b) Aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet

V uvedeném ustanovení opět narážíme na zákonem přesně nespecifikovaný pojem „nebezpečného pachatele“ stejně, jako tomu je v ust. § 56 odst. 1, písm. b) ZoPČR. I zde tedy sledujeme problém v tom, že zákon o obecní policii se na nebezpečného pachatele přímo odvolává a vlastně je oprávněné použití zbraně strážníkem v případě tohoto ustanovení přímo vázané na pojem „nebezpečný pachatel“, ale tento pojem již v témže zákoně není přesně definován. Vzhledem k tomu, že použitím služební zbraně, strážník nejvyšším způsobem zasahuje do integrity daného člověka, tak by měl být pro potřeby tohoto zákona neurčitý pojem „nebezpečného pachatele“, přesně vymezen. Každý zákon by měl uváděné zákonné pojmy, pokud jejich význam není všeobecně znám, buďto specifikovat nebo odkazovat na definici pojmu uvedeného v jiném zákoně. V případě ustanovení § 20 odst. 1 písm. a) ZoOP je přímo v citaci uvedeného ustanovení odkaz na pojmy nutné obrany a krajní nouze nacházející se v trestním zákoníku. V případě nebezpečného pachatel již žádný takový odkaz v zákoně nenajdeme. Není pochyb o tom, že je to způsobeno právě tím, že žádná jiná zákonná norma tento neurčitý pojem nespecifikuje. Nejenom strážník je tedy odkázán na komentáře a výklady k zákonům, které se ovšem často rozcházejí, jak jsme si již uvedli v rozboru oprávnění použít zbraň příslušníky PČR dle ust. § 56 odst. 1, písm. b) ZoPČR. Z důvodů výše uvedených nezbyvá nic jiného, než pro vymezení pojmu „nebezpečný pachatel“ použít analogicky výkladu, který může být používán i pro potřeby PČR, a který jsme již probrali výše. Nebezpečný pachatel je tedy v zásadě pachatel, který představuje natolik závažnou hrozbu pro život či zdraví, že možnost, že takový pachatel bude strážníkovou střelbou těžce zraněn, nebo dokonce zabit, je z hlediska zájmu společnosti přijatelnější, než možnost nezakročení proti takovému pachateli.⁷⁸ Budeme-li konkrétnější, tak strážník výše uvedeného ustanovení může užít proti takovému pachateli, který bude za nebezpečného přímo označen PČR např. při vyhlášení pátrání nebo na místě činu, kde strážník poskytuje PČR součinnost, dále proti pachateli úmyslného trestného činu, o kterém vyjde najevo, že je ozbrojen nebo vězně nebo i jinou osobu na útěku, kdy opět PČR takovou osobu označila za nebezpečného pachatele. Dále strážník může použít služební zbraň proti pachateli, kterého za nebezpečného označí sám, kdy se bude jednat o pachatele závažného nebo zvlášť

⁷⁸ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. Praha, 2009. s. 217.

závažného úmyslného trestného činu, kterého strážník přistihl při jeho spáchání nebo bezprostředně poté a dále proti pachateli úmyslného trestného činu spáchaného se zbraní, kterého strážník přistihl při spáchání nebo bezprostředně poté a pachatel je stále ozbrojen. Ve všech uvedených případech však musí být trestný čin již dokonán resp. byl spáchán ve stadiu pokusu a pachatel se snaží utéct nebo je na útěku. Taktéž musí být dodrženy podmínky, které jsou stanoveny v ust. § 20 odst. 2 ZoOP, které si rozebereme v další kapitole.

3.4.1 Povinnosti strážníka spojené s oprávněným použitím zbraně

V ustanovení § 20 odst. 2 ZoOP je uvedeno, že: „*Použití služební zbraně v případě uvedeném v odstavci 1 písmeno b) je přípustné pouze tehdy, jestliže použití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné.*“ Pokud srovnáme toto ustanovení s ustanovením § 56 odst. 2 ZoPČR zjistíme, že neexistuje významný rozdíl v právní úpravě, avšak pouze pro případ použití služební zbraně strážníkem dle důvodů uvedených v ust. § 20 odst. 1 písm. b) ZoOP. Na rozdíl od ZoPČR je podmínka subsidiarity obsažená v ZoOP právě jen na uvedené ustanovení písm. b) a nevztahuje se na písm. a). Pokud jde o použití zbraně podle § 20 odst. 1 písm. b), tak toto již vlastně subsidiaritu výslovně obsahuje, když je uvedeno, že použít zbraně lze k zamezení útěku nebezpečného pachatele, jehož strážník nemůže jiným způsobem zadržet. Poté se může ustanovení § 20 odst. 2 ZoOP zdát jako nadbytečné. Význam tohoto ustanovení však lze spatřovat v tom, že zpřísňuje podmínky pro zamezení útěku a zřejmě nestačí, aby se zdálo, že pachatele nelze jiným způsobem zadržet, tj. že jiný způsob zadržení bude neúčinný, je třeba, aby se zdálo, že jiný způsob by byl zřejmě neúčinný. Vše vyplývá především z toho, že použití služební zbraně patří mezi oprávnění, která vzhledem ke své povaze k možným následkům znamenají ten nejrazantnější zásah do integrity člověka. Proto je obsaženo toto ustanovení, které má výrazně subsidiární charakter. Zda je důvod pro použití služební zbraně, či postačí-li donucovací prostředek resp. pes, bude vždy pouze na konkrétním strážníkovi obecní policie.

V ustanovení § 20 odst. 4 ZoOP je uvedeno, že: „*Před použitím služební zbraně je strážník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito služební zbraně. Od výzvy s výstrahou může upustit*

jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.“ Již na první pohled je zřejmé, že uvedené ustanovení je téměř shodné s ust. § 56 odst. 3 ZoPČR. Drobný, leč bezvýznamný, rozdíl tu však je. ZoPoČR uvádí konkrétní případy, kdy policista je povinen vyzvat osobu, proti níž zakročuje. V ZoOP nic takového nenajdeme, ale můžeme se domnívat, že zákonodárci si byli vědomi toho, že strážníci mají použití služební zbraně velmi omezené, a proto není důvod zahrnout je výše uvedeného ustanovení. Výše uvedené ustanovení strážníkovi výslovně nestanovuje podmínku, že ve výzvě musí být použito slov „jménem zákona“, ačkoli v § 18 odst. 3 téhož zákona to strážníkovi v případě použití donucovacích prostředků výslovně prikazuje. Můžeme se jen domnívat, že analogicky od významu citovaného zákonného oprávnění lze tuto povinnost strážníka odvodit.⁷⁹ Některé komentáře dokonce upozorňují, že v souvislosti s výzvou dle § 20 odst. 4 ZoOP nelze zapomínat na ustanovení § 7 odst. 4 téhož zákona, které stanoví povinnost použít před výzvou slova „Jménem zákona!“, pokud to povaha zákroku dovoluje.⁸⁰ Výzva strážníka i jeho výstraha musí být s ohledem na konkrétní situaci pronesena dostatečně hlasitě a zřetelně a musí být zřejmé, jakého jednání se má osoba oprostít a co má učinit nebo jak se má zachovat. V průběhu zákroku je strážník povinen průběžně situaci vyhodnocovat, a pokud by k překonání odporu osoby, která se dopouští protiprávního jednání, stačilo donucovacích prostředků, např. hrozba namířenou střelnou zbraní, tak od použití zbraně upustí. Musí tedy dbát na to, aby použitím služební zbraně nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.

Zákonná výjimka z povinnosti vyzvat osobu, proti níž strážník zakročuje, se vztahuje k případům, kdy hrozí nebezpečí z prodlení při ohrožení života nebo zdraví osob, nikoli však majetku, což je shodné se ZoPČR.⁸¹

V ustanovení § 20 odst. 5 ZoOP je uvedeno, že: *„Při použití služební zbraně je strážník povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje.*“ Povinnost strážníka co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti které zakročuje, má své opodstatnění. Smyslem použití tohoto zákonného prostředku je, aby střela zasáhla cíl, zpravidla osobu. To již

⁷⁹ SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 129.

⁸⁰ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009, s. 216.

⁸¹ MATES, P., HÖRZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 124.

samo o sobě, pokud bude použití služební zbraně úspěšné, předpokládá určitou újmu na zdraví. Proto je povinností strážníka mířit při používání služební zbraně na místa, která nejsou životně důležitá, tedy nesmí mířit na hlavu a srdce.⁸² Pokud by však tyto orgány zasáhl omylem a dodržel další zákonné podmínky, nejednalo by se o překročení zákonných mezí oprávněného použití zbraně dle TrZ.

Zajímavé je srovnání výše uvedeného ustanovení se ZoPČR, konkrétně s § 56 odst. 4, kdy policisté mají povinnost co nejvíce šetřit „pouze“ život osoby, proti níž zakročují, ale strážník obecní policie má povinnost šetřit nejenom její život, ale i její zdraví. Je tedy zřejmé, že policisté mají možnost daleko tvrdšího zásahu proti subjektu, protože nemají stanovenou povinnost šetřit zdraví osoby, proti níž zasahují. Toto ustanovení nelze ale podle mého názoru používat, jako případnou omluvu pro nepřiměřeně destruktivní zásah vůči osobě a hledisko přiměřenosti nelze takto obcházet.

3.4.2 Povinnosti strážníka po použití služební zbraně

V ust. § 21 odst. 2 ZoOP je uvedeno, že: „*Po každém použití služební zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, musí strážník ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Bezprostředně po každém použití služební zbraně, jakmile to okolnosti dovolí, je strážník povinen učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití služební zbraně.*“ V předešlých kapitolách jsme již několikrát uvedli, že služební zbraň je používána ve smyslu § 20 ZoOP ke střelbě s cílem zasáhnout osobu nebo zvíře, proti kterým je veden zákrok. Po úspěšném použití služební zbraně, kdy byl cíl zasažen, lze očekávat, že dojde ke zranění osoby. Z tohoto důvodu, stejně jako je tomu v zákoně o PČR, i pro strážníky je na uvedenou situaci v zákoně o obecní policii myšleno právě výše uvedeným ustanovením. Strážník je vždy povinen v takovém případě přesvědčit se, zda nedošlo ke zranění osoby nebo jakého charakteru zranění jsou a stejně jako policista toto učiní ihned, jakmile to okolnosti dovolí. Význam „*jakmile to okolnosti dovolí*“ jsme probrali již při rozboru ustanovení § 57 odst. 1 ZoPČR. K tomuto je možno dodat následující. Skutečnost, že byla osoba zraněna, strážník pozná zejména podle objektivních známek, kdy osoba krvácí, stěžuje si na bolest, je v nepřírozené

⁸² SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 136.

poloze, v bezvědomí apod.⁸³ Pokud však osoba, proti níž použil služební zbraň, nejeví žádné známky újmy na zdraví, neznamená to automaticky nezájem ze strany zakročujícího strážníka. Ten je povinen se přesvědčit, zda osoba nemá vnitřní zranění nebo zda z nějakého důvodu zranění netají. Pokud po poskytnutí první pomoci osoba potřebuje další odbornou lékařskou pomoc, tak strážník co nejdříve zajistí takovou pomoc. První pomoc a následná odborná lékařská pomoc jsou dobrým předpokladem pro budoucí vyšetření zákroku a strážníkovi takový správný postup může pomoci v případě, že na něj zraněná osoba podá trestní oznámení např. pro ublížení na zdraví. Z toho vyplývá to, co již bylo uvedeno v i předešlých kapitolách, a to, že povinnosti po použití služební zbraně mohou mít vliv na posouzení oprávněnosti použití zbraně z hlediska trestně právního.

Je třeba připomenout, že při zjišťování rozsahu zranění osoby a při poskytování první pomoci zraněné osobě musí být dodržovány základní zásady ostražitosti a opatrnosti. Vždy může nastat možnost, že zraněná osoba nebo dokonce osoba, která zranění jen předstírá, využije kontaktu se strážníkem k dalšímu útoku na něj. Zřejmě by mělo být zásadou, pokud to okolnosti dovolí, aby strážníka poskytující první pomoc kryl jeho druhý kolega. Není pochyb o tom, že jakékoli podcenění zásady ostražitosti a opatrnosti může mít katastrofální důsledky.⁸⁴ Dosud nebylo uvedeno, že aby měl policista nebo strážník reálnou možnost zraněné osobě poskytnout úspěšně první pomoc, tak musí být v této oblasti dostatečně vzdělán. Všichni policisté a strážníci by měli projít alespoň základním kurzem poskytování první pomoci a tyto nabitě zkušenosti i nadále rozvíjet.

V ust. § 21 odst. 3 ZoOP je uvedeno, že: „*O každém použití donucovacích prostředků nebo služební zbraně je strážník povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu osobu, která řídí obecní policii (§ 3 odst. 1) a sepsat úřední záznam.*“ Tím, kdo řídí obecní policii je ze zákona starosta nebo pověřený člen zastupitelstva, ale u velké části obcí, kde je počet strážníků vyšší, rada obce pověřuje plněním některých úkolů při řízení obecní policie určeného strážníka, kterému se jinak říká řídicí strážník. Tento řídicí strážník zprostředkovává informace o fungování daného sboru právě starostovi nebo pověřenému členu zastupitelstva. Lze se tedy domnívat, že strážník nemusí vyrozumívát přímo osoby uvedené v ust. § 3 odst. 1 ZoOP, i když se na ně výše uvedené ustanovení přímo odkazuje a oznámí použití služební zbraně pouze řídicímu

⁸³ SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 140.

⁸⁴ SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 141.

strážníku, který již příslušné osoby vyrozumí sám.⁸⁵ Ve skutečnosti to tak funguje ve většině případů. Těžko si představit, že např. strážník městské policie Příbram bude po použití zbraně v půlnočních hodinách telefonovat starostovi nebo pověřenému členu zastupitelstva, že právě použil zbraň. Spíše tuto skutečnost oznámí svému nadřízenému. K tomu lze říci, že i když se tento postup v praxi hojně používá, domníváme se však, že podle zákona o obecní policii se jedná o postup nesprávný. I přes to ale tento nesprávný postup nemá dopad na posuzování oprávněnosti použití služební zbraně. Tento zákonný nedostatek by mohl být odstraněn jednoduchou novelizací zákona o obecní policii.

V ust. § 23 odst. 2 ZoOP je uvedeno, že: „*Starosta, jiný člen zastupitelstva pověřený zastupitelstvem obce řídit obecní policii nebo určený strážník podle § 3 odst. 2 je povinen neprodleně vyrozumět nejbližší útvar policie o použití služební zbraně.*“ Dle komentáře pojem „použití zbraně“ s ohledem na účel a funkci střelné zbraně, v sobě zahrnuje jak použití služební zbraně dle podmínek uvedených § 20 odst. 1 téhož zákona, ale i jakýkoli výstřel, tedy i nechtěný, mimo prostory schválené ke střelbě dle zákona o zbraních.⁸⁶ Budou-li se strážníci pevně držet zákona, tak při náhodném výstřelu způsobeného např. neodbornou manipulací se zbraní, musí vyrozumět dle ust. § 21 odst. 3 ZoOP osobu, která řídí obecní policii (§ 3 odst. 1), poté sepsat úřední záznam a v neposlední řadě dle výše uvedeného ustanovení musí být o použití zbraně vyrozuměn nejbližší útvar policie a to i v případě, že při výstřelu nebyl nikdo zraněn ani ohrožen. Jedná se částečně o paradoxní postup, ale uvědomíme-li si, že strážník musí být držitelem zbrojního průkazu, tak uvedenou neodbornou manipulací a následným výstřelem porušil povinnosti vyplývající ze zákona č. 119/2002 Sb. o střelných zbraních a střelivu, konkrétně § 29 odst. 1, písm. a) a § 28 odst. 5 a vystavil se tím postihu za porušení těchto povinností. Podle § 29 ZoZbStř je držitel zbrojního průkazu povinen pro účely příslušného útvaru policie neprodleně ohlásit každé použití zbraně pro účely krajní nouze nebo nutné obrany, tedy je to i příklad strážníka. PČR pro posouzení oprávněnosti použití každé zbraně, včetně zbraně služební, kterou při výkonu povinností a oprávnění podle zákona nosí strážník, musí mít k dispozici dostatek podkladů, důkazů pro vyhodnocení oprávněnosti resp. neoprávněnosti použití služební zbraně strážníkem. Proto strážník ve vlastním zájmu musí vždy (tj. bez ohledu na fakt,

⁸⁵ SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 142.

⁸⁶ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009, s. 222.

zda došlo nebo nedošlo ke zranění, usmrcení osoby nebo vzniku škody (nikoliv nepatrné) zajistit, vedle provedení dalších úkonů, vše potřebné k tomu, aby PČR mohla situaci objektivně posoudit. Znění odstavce 2 před přijetím novely ZoOP provedené zákonem č. 274/2008 Sb. nebylo přesné, protože věta druhá „*Dále je povinen učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití služební zbraně.*“ se týkala pouze případu, kdy podle věty první došlo ke zranění osoby. Zmíněný nedostatek bylo nutno odstranit z důvodu možnosti PČR objektivně posoudit použití služební zbraně strážníkem ve všech případech, kdy tento krajní donucovací prostředek je aplikován.⁸⁷

Jak vyplývá z důvodové zprávy k tomuto ustanovení, tak použití zbraně podle § 20 odst. 1 ZoOP je nutno považovat za nejzávažnější zásah do práv a svobod, jehož následek může být velmi citelný. Je proto na místě, aby případy, kdy strážník použil služební zbraň podle ZoOP, vždy prověřila Policie České republiky.⁸⁸

3.4.3 Zvláštní omezení strážníka při použití zbraně

V ust. § 22 ZoOP je uvedeno, že: „*Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí strážník použít... (výčet donucovacích prostředků) ...služební zbraně, vyjma případů, kdy útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život a zdraví strážníka nebo jiných osob nebo hrozí větší škoda na majetku a nelze-li nebezpečí odvrátit jinak.*“ Na první pohled je zřejmé, že výše uvedené ustanovení je téměř totožné s ustanovením § 58 odst. 1 ZoPČR. I v tomto případě se nebude zabývat pro účely této práce donucovacími prostředky, které jsou ve výše uvedeném ustanovení taxativně vymezeny. Důvodem, proč strážník nemůže použít zbraně krom vybraných případů proti uvedeným osobám, je především jejich zdravotní a psychická způsobilost.⁸⁹ Dle zákona jsou tedy takové osoby psychicky nebo zdravotně omezení do takové míry, že jim přiznává určitou míru zvýhodnění a poskytuje jim větší ochranu. Výčet osob, proti kterým nesmí střelba směřovat, je v tomto ustanovení stejně vágna jako v ZoPČR.

⁸⁷ *Komentář k vybraným ustanovením zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obecní policii“)* [online]. 2010 [cit. 3. března 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.google.com/url?q=http://www.mvcr.cz/soubor/komentar-k-vybranim-ustanovenim-zakona-o-obecni-policii-pdf.aspx&sa=U&ei=38B2T_KOJOw8QP90uSZDQ&ved=0CAQQFjAA&client=internal-uds-cse&usg=AFQjCNES-FFQXL_ZoNvqGnV_ab2vOdIFsQ>

⁸⁸ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář.* Praha, 2009, s. 222.

⁸⁹ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář.* Praha, 2009, s. 220.

Posouzení toho, zda osoba patří do této skupiny osob, bude na konkrétním uvážení strážníka s ohledem na fyzický vzhled a stav.⁹⁰ Za těhotnou ženu je nutno považovat takovou ženu, na které je její gravidita zjevná, ale i takovou, která se sama nebo někdo jiný označí za těhotnou.⁹¹ V případě, že je taková žena pouze označena, ačkoli na ní není gravidita zcela zjevná, musí strážník dbát zvýšené opatrnosti, jelikož nikdy nemůže být vyloučeno, že žena nebo někdo z jejího okolí pouze nevyužívají výše uvedeného ustanovení např. k tomu, aby získali více času na útok proti strážníkovi nebo jiné osobě. U osob vysokého věku nebo osob mladších 15 let bude pro určení strážníkovi sloužit zejména jejich fyzický vzhled. U osob vysokého věku zákon přímo nestanovuje věkovou hranici, kdy je strážník povinen takovou osobu do této kategorie řadit. Proto se bude jednat zejména o takovou osobu, která je tak špatně fyzicky disponována, že by použití služební zbraně bylo v podstatě protiprávní, jelikož by strážník mohl účelu sledovaného zákrokem dosáhnout jinak i bez tak velkého zásahu do jejích práv, kterým by použití služební zbraně bezesporu bylo. Za osobu se zjevnou tělesnou vadou je nutno považovat osobu, která se pohybuje pomocí invalidního vozíku, o berlích, nebo je na ní jinak zjevně patrná tělesná vada. Osoba se zjevnou chorobou bude např. nevidomá osoba, osoba zjevně duševně postižená např. osoba postižená Downovým syndromem. Ona „zjevnost“ uvedená v zákoně je poněkud neurčitý pojem. Můžeme si uvést příklad, kdy strážník ví z osobní znalosti, že osoba, proti které zakročuje, je vysokého věku a na první pohled by taková osoba spadala do výčtu výše uvedených osob. Ovšem z osobní znalosti strážník ví, že je tato osoba vitální, po požití alkoholu má sklony k agresi a v minulosti již útočila se zbraní vůči úředním osobám. Je otázkou, zda by se strážník i přes to musel řídit podle výše uvedeného ustanovení? Zákonodárci tedy mysleli i na případy, kdy výše uvedené osoby mohou být pro své okolí nebezpečné stejně jako ty osoby, na které se ustanovení o zvláštním omezení nevztahuje. Použití zbraně je tedy možné i proti osobám uvedeným v § 22, ale jejich útok musí bezprostředně ohrožovat život a zdraví policisty nebo jiných osob anebo hrozí velká škoda na majetku a nebezpečí nelze v tu chvíli odvrátit jinak. Tyto podmínky však musejí být splněny kumulativně.⁹² Pro posouzení toho, zda může jít o větší škodu na majetku, se užije obecné vodítko ustanovení z trestního zákoníku, konkrétně § 138 odst. 1, podle něhož větší škodou na majetku se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50.000,-Kč.

⁹⁰ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009, s. 220.

⁹¹ SKARKA, O., *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram, 2002, s. 145.

⁹² MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo*. Praha, 2009, s. 127.

4 SROVNÁNÍ POLICIE ČR A OBECNÍ POLICIE V DALŠÍCH VYBRANÝCH OBLASTECH

Jedním ze sekundárních cílů této práce je vytyčit rozdíly uvedených sborů ve vybraných oblastech s tím, jaký vliv mohou tyto rozdíly mít na oprávněné používání služební zbraně ve službě. Vzhledem k tomu, že tato práce je primárně zaměřena na právní rozbor ustanovení týkající se oprávněného použití zbraně příslušníky PČR a strážníky obecní policie, tak na uvedené rozdíly ve vybraných oblastech se zaměříme pouze okrajově, jelikož toto by svým obsahem vydalo na další práci. Z tohoto důvodu můžeme tento rozbor zúžit na základní oblasti, a to požadavky na členy jednotlivých sborů v oblastech, které mohou mít vliv na následné oprávněné použití zbraně a výzbroj jednotlivých sborů.

Dle § 13 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů může být do služebního poměru přijat pouze státní občan České republiky, který o přijetí písemně požádá, je starší 18 let, je bezúhonný, splňuje stupeň vzdělání stanovený pro služební místo, na které má být ustanoven, je zdravotně způsobilý k právním úkonům, je oprávněn seznamovat se s utajovanými informacemi podle zvláštního právního předpisu, má-li být ustanoven na služební místo, pro které se tato způsobilost vyžaduje, není členem politické strany nebo politického hnutí, a jde-li o služební poměr příslušníka zpravodajské služby, ani odborové organizace, nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost. Pokud uchazeč splní výše uvedené požadavky a projde přijímacím řízením, které pro účely této práce nebudeme rozebírat, tak může být přijat do služebního poměru. Při prvním přijetí se příslušník zařadí do služebního poměru na dobu určitou v trvání 3 let. V průběhu těchto 3 let může být příslušník bez uvedení důvodů ze služebního poměru propuštěn. Po 3 letech příslušník vykonává služební zkoušku, a pokud jí splnil a podle závěru služebního hodnocení dosahuje alespoň dobrých výsledků ve výkonu služby, bude příslušník zařazen do služebního poměru na dobu neurčitou.

Policistovi přiděluje zbraň s příslušným počtem nábojů vedoucí zaměstnanec policie, služební funkcionář nebo jím určený vedoucí policista v souladu se systematizací a obsahem stanovených služebních úkolů. Před přidělením zbraně musí

být policista v rámci služební střelecké přípravy, základní odborné přípravy, nebo odborných kurzů, které v souladu s interním aktem řízení organizují určené vzdělávací instituce, prokazatelně proškolen v zásadách bezpečné manipulace, nošení a používání zbraně a v zásadách jejího ukládání a zabezpečování. V rámci proškolení musí úspěšně absolvovat písemné testy ze znalostí používání zbraně, právní úpravy týkající se oprávněného použití zbraně, předpisů s tím souvisejících a dalších interních. Tyto písemné testy policista skládá každý rok služby a následně musí i prokázat, že umí služební zbraň ovládat. Toto probíhá na policejních střelnicích za dohledu služebních instruktorů a policista musí splnit střeleckou zkoušku nastřílením určitého počtu zásahů do terče. Záznam o proškolení a přidělení zbraně se ukládá do osobního spisu policisty. Důležité pro účely této práce je, že policista nemusí být držitelem zbrojního průkazu dle zákona o střelných zbraních a střelivu, aby mohl držet, nosit a používat služební zbraň, ale musí splnit výše uvedené podmínky. Jak jsme si již uvedli, tak použití služební zbraně je velkým zásahem do integrity osoby, proti níž policista zasahuje, a proto mají policisté střelby a cvičení ke zvládnutí ovládání zbraně pravidelně po celý rok. Počet těchto cvičení se odvozuje od funkce a charakteru služebního místa, na kterém je policista zařazen. Existují samozřejmě služební místa, na kterých příslušníci zařazení do služebního poměru nemají přiděleny služební zbraně, a tedy nemusí absolvovat střeleckou přípravu. Výše uvedený systém zaručuje průběžnou přípravu příslušníků PČR, která jim poskytuje potřebné dovednosti ovládání služebních zbraní. K tomuto je ovšem nutno dodat, že dobře zvládnuté ovládání služebních zbraní nezaručuje, že příslušníci tyto zbraně budou umět použít i v souladu se zákonem, a proto jsou v rámci PČR pořádány školení i k právním otázkám použití služebních zbraní.

Dle § 4 odst. 1 ZoOP strážníkem obecní policie může být pouze občan České republiky, který je bezúhonný, spolehlivý, starší 21 let, je zdravotně způsobilý, dosáhl středního vzdělání s maturitní zkouškou a má osvědčení o splnění stanovených předpokladů. Nebudeme rozebírat jednotlivé pojmy bezúhonnost, spolehlivost či zdravotní způsobilost, jelikož tyto pojmy komentáře k zákonům rozebírají dostatečně a pro účely této práce to není podstatné. Zajímavý je ovšem fakt, že uchazeč, který chce být strážníkem, musí mít věk minimálně 21 let. Dle komentáře tato podmínka vychází z předpokladu, že by měla vstupu do pracovního poměru o práci strážníka předcházet povinná vojenská služba (zrušena k 1. prosinci 2004) a určitá osobní vyzrálост. Dále je v komentáři uvedeno, že důvodem může být také možnost získat zbrojní průkaz skupiny

A, D, E nebo F podle § 19 odst. 1 ZoZbStř, kdy toto může získat pouze osoba, která dosáhla věku minimálně 21 let.⁹³ Stejný komentář poté srovnává obecní policii a PČR ve smyslu minimálního věkového omezení ke vstupu do jednotlivých sborů. Dochází k závěru, že teoreticky by nemuselo nic bránit tomu, aby byl věk 18 let dostatečný rovněž pro strážníky obecních policií, a navrhuje sjednocení věkové hranice v zákonu o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.⁹⁴ K tomuto lze uvést, že věková hranice 21 let je dle mého názoru u strážníků spojena především s podmínkami získání zbrojního průkazu a výše uvedená navrhovaná změna zákona o služebním poměru by přinesla povinnost novelizovat mnoho dalších zákonných norem. Nicméně myšlenka, že je nedůvodné, aby strážník obecní policie musel splňovat vyšší minimální věk než příslušník PČR, i přes to, že policista má výrazně vyšší a často i náročnější pravomoci, je zajímavá a diskutovatelná. Vyzrálost uchazečů, kteří dosáhli věku 21 let je jistě větší, než u těch mladších. S tímto počítá nejenom uvedený zákon o zbraních a střelivu, ale i další zákony jako zákon o provozu na pozemních komunikacích, kde je stanovena podmínka minimálního věku např. u možnosti získat řidičské oprávnění skupiny A nebo D. Důvody jsou podle mého názoru zcela zjevné. Starší člověk jedná s větší rozvahou, má lépe stanovené hodnoty a je zodpovědnější a stresové situace, které musejí policisté a strážníci denně řešit si takové vlastnosti vyžadují.

Policie ČR má stanovené přijímací řízení, které je prakticky stejné na všechny pozice, kromě těch specializovaných. U obecních policií se nároky na uchazeče o zaměstnání strážníka u jednotlivých měst a obcí v některých oblastech liší. Veškeré podmínky, které musí splnit uchazeč o místo strážníka Městské policie hlavního města Prahy, nemusí splňovat uchazeč o místo strážníka u Městské policie Dobříš. Všichni uchazeči resp. čekatelé a strážníci ovšem musí splňovat odbornou způsobilost, kterou ověřuje zkušební komise Ministerstva vnitra. Strážník nebo čekatel musí mimo jiné dle § 4d odst. 4 ZoOP podstoupit a úspěšně absolvovat výcvik zaměřený na používání služební zbraně a realizaci oprávnění podle tohoto zákona nebo zvláštního zákona. Strážníci musí tímto školením procházet pravidelně po třech letech. Tímto se výrazně odlišují od příslušníků PČR a jejich povinností spojených s výcvikem k používání služební zbraně. Není pochyb o tom, že tři roky je velmi dlouhá doba na to, aby mezitím strážníci neprodělávali výcvik se služebními zbraněmi, a proto většina obcí, které zřídily obecní/městské policie, strážníkům zajišťuje výcvik i během tohoto tříletého

⁹³ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009, s. 84.

⁹⁴ VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha, 2009, s. 85.

období zaměřeného na ovládnutí služební zbraně a školení k oprávněním s tímto spojeným. Příkladem můžeme uvést např. Městskou policii hlavního města Praha, u které strážníci musejí absolvovat střelecký výcvik minimálně dvakrát do roka. Bohužel stejný sbor neprovádí žádná školení k právním aspektům oprávněnosti použití služební zbraně. Toto nechává na samotných strážnících a školení provádí pouze k donucovacím prostředkům. Není pochyb o tom, že takový přístup není příliš zodpovědný.

Pokud srovnáme požadavky na příslušníky PČR a strážníky obecní policie, tak dojdeme k závěru, že na straně policistů jsou nesporné výhody spočívající v tom, že nemusejí být držiteli zbrojního průkazu, i když v určitých oblastech se toto nemusí zdát jako výhoda. Dále služební zkoušku vykonávají pouze po třech letech od přijetí a její platnost je prakticky neomezená. Navíc musejí absolvovat několikrát do roka střeleckou přípravu a každý rok úspěšně složit písemný test, který ověřuje znalosti z velké části i v oblasti oprávněného používání služební zbraně. Naopak strážníci musejí být držiteli zbrojního průkazu a s tím splňovat i podmínky vyplývající ze zákona o zbraních a střelivu, dále musejí každé tři roky podstupovat zkoušku odborné způsobilosti. Nedostatkem u strážníků může být to, že střeleckou přípravu a školení k právním aspektům oprávněného použití zbraně zařizují samotné obce nebo města. V oblasti připravenosti strážníků na situace, kdy je třeba použít služební zbraň, se poté zákonitě projevuje rozdíl mezi jednotlivými sbory obecních policií právě kvůli tomu, jak „jejich“ obce považují za důležité je na tyto situace připravit.

5 ROZBOR KONKRÉTNÍCH PŘÍPADŮ OPRAVNĚNÉHO POUŽITÍ ZBRANĚ

Jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, tak po teoretické části považuji za vhodné, aby v práci byly zastoupeny i konkrétní případy oprávněného použití zbraně a prezentovat tak teorii versus praxi. Pro tyto účely jsem vybral dva případy, z nichž jeden se týká použití zbraně strážníkem Městské policie hlavního města Praha. Druhý případ se týká použití služební zbraně příslušníkem Policie ČR spadající pod Krajské ředitelství policie Středočeského kraje. Materiály týkající se uvedených případů byly získány od příslušných kontrolních orgánů a s jejich souhlasem mohou být použity pro účely této práce. Na jejich žádost v této práci neuvádím konkrétní údaje ke strážníkům/policistům, zainteresovaným osobám a ani konkrétní upřesnění místa použití.

Případ č. 1

V listopadu 2011 prováděla hlídka PČR, Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, blíže nespecifikovaného územního odboru a oddělení, motorizovanou hlídkovou činnost v rámci „DBA“ (Dopravně bezpečnostní akce) v katastru obce, kterou nazveme pro účely této práce Lhota. Ve 22:13 hodin hlídka spatřila vozidlo zn. Jeep Cherokee, které projelo kolem hlídky vysokou rychlostí. Hlídka se za tímto vozidlem rozjela s tím, že provede dopravní kontrolu. Dle hlídky bylo zřetelně vidět, že ve vozidle sedí pouze řidič. Hlídka při jízdě za vozidlem zapnula zepředu viditelný světelný nápis „STOP“, který byl doprovázen světelným a zvukovým výstražným znamením, ale řidič na tuto výzvu danou v souladu s ust. § 79 odst. 2 zákona č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů, nereagoval a pokračoval ve své agresivní jízdě. Dle vyjádření policistů neustále zvyšoval rychlost, kličkoval po celé šíři pozemní komunikace tak, že vjížděl do protisměru a tím ohrožoval ostatní účastníky silničního provozu, kdy řidiči protijedoucích vozidel museli výrazně zpomalit a náhle měnit směr jízdy, uhýbat na okraj pozemní komunikace nebo i mimo ní. Řidič ujíždějícího vozidla pokračoval ve své agresivní a nebezpečné jízdě a v jedné z ulic odbočil na panelovou cestu, která směřuje mezi pole a dále navazuje na další ulici uvedené obce. Hlídka řidiče vyzvala pomocí rozhlasového zařízení, aby upustil od svého protiprávního jednání, a

aby vozidlo zastavil, nebo bude použito zbraně, kdy před touto výzvou použila slova „Jménem zákona“. Řidič na tyto výzvy nereagoval a dále pokračoval ve své nebezpečné jízdě a dokonce se pokoušel s vozidlem vjet na pole, ale toto se mu kvůli vzrostlému porostu nepodařilo. S ohledem na to, že v daném případě by bylo použití donucovacího prostředku dle ust. § 52 písm. o) ZoPČR varovného výstřelu zřejmě neúčinné, reálně hrozilo nebezpečí, že řidič pronásledovaného vozidla se dostane na pole a následně i z dosahu pronásledujících policistů, rozhodl se policista č. 1 použít služební zbraň a vystřelil směrem na zadní pneumatiku ujíždějící motorového vozidla dvě mířené střely. Služební zbraň se policista rozhodl použít v souladu s ust. § 56 odst. 1 písm. f) ZoPČR, aby zadržel dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožoval život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle výše uvedeného právního předpisu nezastavil. Policista č. 1 se rozhodl použít služební zbraň v místech, kde nebylo možno ohrozit na životě nebo zdraví nezúčastněné osoby. Jelikož v místech použití zbraně byl velice nerovný povrch účelové komunikace, se v době výstřelu vozidlo neočekávaně zhouplo a obě střely zasáhly pronásledované vozidlo tak, že došlo k průstřelu zadního výklopného víka vozidla. Jeden vstřel se nacházel ve výši 1,01 m a druhý ve výši 0,93 m od povrchu panelové cesty a projektily skončily v sedadlech vozidla. Po použití zbraně policistou řidič vozidlo zastavil a snažil se z vozidla utéct. Hlídka použila v souladu s ust. § 52 písm. n) ZoPČR hrozbu namířenou střelnou zbraní, aby zamezila útěku osoby a dále byly použity donucovací prostředky hmaty, chvaty v souladu s ust. § 52 písm. a) téhož zákona. Následně došlo ke ztotožnění řidiče, který se hlídce přiznal, že chtěl svým vozidlem ujet, jelikož se chtěl vyhnout dopravní kontrole, protože před jízdou požil alkohol a v té době měl soudem zastavenou podmínku. Orientační dechovou zkouškou byla u řidiče naměřena hodnota 0,26 respektive 0,22 promile alkoholu v dechu. V zastaveném vozidle se nenacházela žádná jiná osoba a ke zranění řidiče střelbou ze služební zbraně nedošlo. O použití zbraně byl neodkladně informován operační důstojník, velitel opatření a vedoucí oddělení, na kterém byl policista, co použil služební zbraň zařazen.⁹⁵

Policista ve výše uvedeném případě použil služební zbraň dle ustanovení § 56 odst. 1 písm. f) ZoPČR, ve kterém je uvedeno několik podmínek, které je nutno splnit, pokud má být použití zbraně oprávněné.

⁹⁵ Interní zdroj Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Středočeského kraje, Odbor vnitřní kontroly, 2012.

První z podmínek je, že řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob. Dle mého názoru byla tato podmínka splněna, jelikož policisté uvedli, že při pronásledování vozidla museli před pronásledovaným vozidlem ostatní účastníci silničního provozu náhle měnit směr jízdy, a to i mimo pozemní komunikaci. Navíc jízda pronásledovaného řidiče byla dle vyjádření policistů agresivní a nebezpečná. V čase pronásledování vozidla na komunikaci mohla být již značně snížena hustota provozu. Splnění podmínky bezohledné jízdy by se z toho důvodu mohlo zdát jako diskutabilní, ovšem nesmíme zapomenout na fakt, že pronásledování probíhalo na komunikacích v obci, kde je vždy předpoklad zvýšeného pohybu osob a vozidel, a to i v nočních hodinách.

Další podmínkou je, že nelze jinak dopravní prostředek zadržet. Mezi takové „jiné“ zadržetí dopravního prostředku patří například policejní zátaras. Tuto metodu využívají často policisté ve velkých městech jako Praha, Brno nebo Ostrava, kde se pohybuje dostatečný počet policejních motorizovaných hlídek. Uvedený případ se neodehrával v žádném z těchto měst a těžko lze hodnotit postup pronásledující hlídky, když nejsou informace o tom, zda se v blízkosti incidentu nacházely další motorizované hlídky. Ze záznamu dále není patrné, zda těsně před nebo v průběhu pronásledování o této skutečnosti vyrozuměli operační středisko a požádali o podporu ostatních motorizovaných hlídek. Vzhledem k tomu, že probíhala dopravně bezpečnostní akce, lze předpokládat, že by se v blízkosti mohla nacházet hlídka, která by mohla s pronásledováním pomoci. Tuto skutečnost, ale vzhledem k nedostatku informací nelze dále posuzovat a nezbývá než se spokojit s tím, že hlídka vyhodnotila, že pronásledované vozidlo nešlo jiným způsobem zadržet.

Poslední z podmínek vyplývající z výše uvedeného ustanovení je, že pronásledovaný řidič nezastaví na opětovné výzvy nebo znamení daného podle jiného předpisu, v našem případě podle § 79 odst. 2 zákona č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů. Podmínku této opětovné výzvy nebo znamení policisté splnili zepředu ve směru jízdy dávaným červeným světelným nápisem „STOP“, doprovázeným výstražným světlem modré barvy a zvukovým výstražným znamením.

Ze zákona o Policii ČR však vyplývají další podmínky, aby mohlo být použití služební zbraně považováno za oprávněné. Podle ust. § 57 odst. 1 téhož zákona jsou je policista po použití služební zbraně povinen učinit neodkladné úkony nebo opatření, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně. Dále v odst. 2 téhož

ustanovení je uvedeno, že po použití služební zbraně je policista povinen tuto skutečnost bezodkladně hlásit svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku použití zbraně. Obě podmínky policisté splnili, i když kontrolní orgán konstatoval, že v předmětném případě v oblasti komunikační a administrativní probíhalo evidování dosti chaoticky. Z tohoto vyplývá, jak důležité je správné zadokumentování podobných incidentů a především znalost právních norem z oblasti oprávněného použití zbraně. V extrémních případech nesprávného zadokumentování

a vyjádření policistů by mohlo dojít k tomu, že kontrolní orgány, které oprávněnost použití zbraně posuzují z velké části z materiálů jim poskytnutých, mohly dojít k závěru, že použití služební zbraně bylo neoprávněné, i když ve skutečnosti by tomu tak nebylo. Důsledky takového rozhodnutí by mohly být pro policisty fatální. Ve výše uvedeném případě tedy kontrolní orgán doporučil opakované proškolení z použití zbraně a hlásné služby vůči operačnímu důstojníkovi.

Z ust. § 56 odst. 4 ZoPČR vyplývá povinnost pro policisty dbát při použití zbraně nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje. Policista ve výše uvedeném případě se rozhodl pro střelbu na ujíždějící vozidlo až na účelové komunikaci mimo obytnou zónu, kde bylo možno důvodně předpokládat, že v souvislosti s případnou střelbou na vozidlo by nemělo dojít k ohrožení života jiných osob. Taktéž policisté uvedli, že ve vozidle seděl pouze řidič a žádná jiná osoba se zde nenacházela, ale dalo by se polemizovat o tom, zda si policisté mohly být touto skutečností dostatečně jistí. Dalším sporným bodem při posuzování oprávněnosti použití zbraně by mohl být fakt, že policista uvedl, že střelbu vedl dle policejní metodiky na zadní pneumatiku pronásledovaného vozidla. Toto se však pohybovalo po nerovné a neosvětlené panelové cestě za snížené viditelnosti. Lze si obtížně představit, jakým způsobem za daných podmínek chtěl policista dosáhnout zasažení pneumatiky jedoucího vozidla. K dobru policisty hovoří skutečnost, že v uvedeném roce úspěšně absolvoval nejen prověrky ze střelecké přípravy, během výcviků v daném roce vystřelil celkem 318 kusů nábojů a opakovaně absolvoval výcvik v taktice zákroku proti vozidlu a lze předpokládat, že byl dostatečně vycvičen a připraven na podobné situace.

Ve výše uvedeném případě naštěstí nevznikla žádná újma na životě nebo zdraví a i přes sporné aspekty bylo kontrolními orgány použití zbraně vyhodnoceno jako oprávněné a přiměřené. Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, použití služební

zbraně může být i smrtící. Každý policista musí být dostatečně připraven na tyto stresové situace, a pokud to okolnosti dovolí dostatečně promyslet, zda je použití zbraně poslední z možných řešení, jelikož chybné rozhodnutí v té chvíli může mít fatální důsledky.

Případ č. 2

V říjnu 2011 prováděli dva strážníci Městské policie hl. m. Praha motorizovanou autohlídku na území Prahy 5. Jejich hlavním úkolem byla kontrola míst, kde se zdržují a přespávají drogově závislé a sociálně nepřizpůsobivé osoby. V 15:05 hodin strážníci společně vstoupili do objektu, který je volně přístupný a dlouhodobě zde přebývají osoby označované jako sociálně nepřizpůsobivé, které zde často vypalují kabely a rozdělávají otevřené ohně. Před vstupem do jednoho z objektů použil strážník, označme ho jako strážník č.1, výzvy „Městská policie, je tady někdo? Vyjděte ven!“ V tu chvíli zahlédli strážníci ze zadní místnosti vycházet zpoza látkové zástěny velkého psa, který se ke strážníkům s agresivním vrčením a vyceněnými zuby začal přibližovat a zjevně se chystal zaútočit. V tu chvíli strážník č. 1 vzal do pravé ruky slzotvornou svítilnu a pomalu ustupoval společně se strážníkem č. 2. Na psa klidným hlasem hovořili a pokoušeli se ho uklidnit. Pes se zastavil asi jeden metr před strážníky v útočném postoji a vyceněnými zuby. Ve chvíli kdy strážník č. 1 udělal další krok vzad, tak se na něj pes s vrčením a vyceněnými zuby vrhnul. Jeho útok byl veden do oblasti hrudi a hlavy. Strážník č. 1 ovšem reflexivně dal ruce před obličej a útočící pes se mu zakousnul do pravé ruky, ve které držel slzotvornou svítilnu. Strážník č. 2 stál po levé straně strážníka č. 1 asi dva metry od něj. Když viděl, že pes útočí na jeho kolegu, tak s ohledem ke všem skutečnostem na místě, zejména velikosti útočícího psa, jeho hmotnosti a agresivního a nepředvídatelného chování strážník č. 2 vyhodnotil jako jediný účinný obranný prostředek použití zbraně, a proto vytáhl z pouzdra svoji služební zbraň, nabil ji a cca z metru a půl vystřelil do pravého boku psa. Pes po zásahu pustil ruku strážníka č. 1 a svalil se na zem. Oba strážníci poté od zraněného zvířete ustoupili tak, že strážník č. 2 se postavil mezi psa a jeho kolegu, kterého tím kryl od dalšího možného útoku a dále aby měl psa pod kontrolou. Na psa po celou dobu mířil svojí služební zbraní. Pes se náhle znovu postavil a s ještě větší zuřivostí na strážníky znovu zaútočil. Ve chvíli kdy se pes vrhl tentokrát na strážníka č. 2, tak tento použil služební zbraň a asi z jednoho metru střelil útočícího psa do oblasti hlavy. Ve chvíli kdy pes na strážníka č. 2 útočil, tak neměl strážník možnost odstoupit stranou, neboť by vystavil

svého zraněného kolegu opětovnému útoku. Po druhém výstřelu se pes svalil na zem a zůstal ležet. Když bylo zřejmé, že k dalšímu útoku nedojde, strážník č. 2 bezpečně svoji zbraň vybil a uložil ji do pouzdra. Bezprostředně po tomto incidentu v 15:34 hodin strážníci tuto událost nahlásili na příslušné operační středisko a vyžádali příjezd Policie ČR a požádali o zajištění zraněného zvířete. Zranění strážníka č. 1 nebylo takového charakteru, aby byl ošetřen rychlou záchrannou službou a k ošetření došlo později u praktického lékaře. Ze záznamu strážníků je dále patrné, že v době kdy bylo použito zbraně se v blízkosti nenacházela jiná osoba a nebylo zjištěno, že byl pes na strážníky poštván jinou osobou. Dále bylo konstatováno, že pes byl na útěku a jeho majitelka se o útoku psa na strážníky dozvěděla až od nich. Kromě usmrceného psa na místě nedošlo k žádné jiné škodě na majetku a ani k újmě na zdraví jiné osoby.⁹⁶

Podle ust. § 20 odst. 1, písm. a) ZoOP jsou strážníci oprávněni použít služební zbraň za podmínek nutné obrany a krajní nouze. Jednání v krajní nouzi je, jak již bylo uvedeno výše, takové jednání, jímž někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. Takovým jednáním je bezesporu i ochrana života a zdraví. Použití zbraně proti zvířeti, které útočí nebo se očividně chystá zaútočit na člověka, je oprávněné a tato oprávněnost vychází právě z toho, že ochrana lidského života a zdraví je jeden z hlavních chráněných zájmů. Ustanovení o krajní nouzi nám však dále uvádí, že nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.

Vezmeme-li to od začátku, tak zauvažujme, zda by šlo na místě nebezpečí útoku zvířete odvrátit jinak? Podle jejich vyjádření se psa pokoušeli klidným hlasem uklidnit a pomalu od něj ustupovali. Taktéž se nenacházel v blízkosti jeho majitel, který by ho mohl odvolat. Pes na jejich chování však reagoval tak, že zaútočil na jednoho ze strážníků. Ten sice držel v ruce slzotvornou svítilnu, ale její použití proti psu by bylo zřejmě neúčinné, zvláště ve chvíli samotného útoku. Při druhém výstřelu už bylo zcela jasné, že pes je velmi agresivní a na strážníky reaguje pouze zvýšením útočnosti. Lze tedy konstatovat, že tuto podmínku krajní nouze strážník dodržel.

⁹⁶ Interní zdroj Inspekce Městské policie hl. m. Prahy, vedeno pod č.j.:MPHH-145001/2011, 2012.

Podmínka, že způsobený následek nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, byla taktéž strážníkem dodržena. Není pochyb o tom, že lidský život a zdraví jsou nejcennější hodnoty, které je třeba chránit. Zranění nebo usmrcení zvířete z důvodu, aby se odvrátilo od újmy na zdraví člověka, je přijatelné a strážník ve výše uvedeném případě nevybočil z podmínek krajní nouze.

K poslední podmínce krajní nouze lze uvést, že žádný člověk není povinen snášet útok zvířete na svou osobu a strážník obecní policie není výjimkou. V tomto ohledu také strážník nevybočil z podmínek krajní nouze a celkově vzato tedy splnil všechny podmínky krajní nouze, které vyplývají z ustanovení § 28 TrZ. Jelikož strážník použil služební zbraň podle zákona o obecní policii, musel dodržet i další ustanovení z tohoto zákona vyplývající.

Jedna z povinností je uvedena v ust. § 21 odst. 2 ZoOP, která ukládá strážníkovi povinnost bezprostředně po použití služební zbraně, jakmile to okolnosti dovolí učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně. V odst. 3 téhož ustanovení je strážníkovi uložena povinnost vyrozumět bez zbytečného odkladu osobu, která řídí obecní policii a sepsat úřední záznam o použití služební zbraně. Všechny podmínky strážníci na místě splnili. Zajistili místo do příjezdu hlídky Policie, splnili hláskou povinnost dle příkazu ředitele Městské policie hl. města Praha č. 50/2011, který vychází z ustanovení výše uvedených. Další povinnost strážníků, která je spojena s použitím služební zbraně je uvedena v ust. §20 odst. 5 ZoOP, která strážníkovi ukládá povinnost při použití služební zbraně dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob. Tuto povinnost strážníci dle mého názoru splnili tím, že při prohledávání objektu vyzvali osoby, které by se v objektu mohly nacházet, aby vyšly ven. Nikdo však kromě agresivního psa nevylezl a ani nereagoval. Vizuální kontrolou objektu taktéž nebyla zjištěna přítomnost jiných osob. Do této fáze by byla strážníky nutná opatrnost dodržena, ale považuji za nutné se pozastavit nad situací při prvním výstřelu. Jak uvedli strážníci, tak pes se zakousnul jednomu ze strážníků do ruky, protože strážník si rukou instinktivně chránil oblast obličeje a hrudi, na které pes dle jeho vyjádření útočil. Druhý strážník svého kolegu bránil podle něj jediným možným způsobem a to použitím služební zbraně proti psovi. Uvedl, že mířil cca z jednoho a půl metru a vystřelil do pravého boku psa. Pes, který se zakousne, tak instinktivně trhá a tedy je v prudkém pohybu. V tento okamžik je velice spekulativní, zda strážník kvůli pohybu psa a stresové situaci jako takové mohl dostatečně dbát nutné opatrnosti při střelbě. Pokud by strážník výstřelem poranil svého kolegu, jistě by tím

vybočil z mezí krajní nouze. Jak však bylo uvedeno výše, za daných okolností nemohl strážník útoku psa na jeho kolegu zabránit jinak. Riziko, kterého se strážník při použití služební zbraně vystavil, jasně ukazuje na to, jak je nutné důkladně zvážit každé použití zbraně a zvláště ve stresových situacích dbát nutné opatrnosti, mít dobrý úsudek a být kvalitně připraven na tyto situace jak prakticky, tak takticky.

Výše uvedený případ byl přímým nadřazeným vyhodnocen jako oprávněný a přiměřený v souladu s ustanovením § 20 ZoOP. I když není známý výsledek šetření Policie ČR, tak lze předpokládat, že taktéž v jednání strážníka nespátřili protizákonné jednání, jelikož strážník, který použil služební zbraň, je stále v aktivním výkonu služby.

ZÁVĚR

Oprávněné použití zbraně bezesporu patří mezi nejvýznamnější oprávnění při výkonu pravomocí příslušníků Policie České republiky a strážníků obecní policie. Zákon o Policii ČR i zákon o obecní policii chápou oprávněné použití zbraně jako krajní možnost při výkonu jejich pravomoci. Vzhledem k závažné povaze oprávněného použití zbraně jsou všechny případy bedlivě sledovány laickou i odbornou veřejností. Tento zájem je pochopitelný. Jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, tak použití zbraně totiž patří k nejdůležitějším a současně zpravidla i nejzávažnějším zásahům do integrity lidí v rámci oprávnění příslušníků Policie České republiky a strážníků obecní policie, k němuž může dojít v souvislosti s prováděním zákroků, a to s ohledem na následky nejzávažnějším zásahům do práv a svobod občanů a často bývá spojeno se závažným zásahem do integrity člověka, resp. poškození zdraví nebo v tom horším případě i ztrátou lidského života.

V práci jsem se primárně zabýval, jak již nadpis napovídá, institutem oprávněného použití zbraně. Ten patří do obecných okolností vylučujících protiprávnost a z tohoto důvodu jsem se jím v obecné rovině zabýval v úvodní části této práce. Dále jsem se zabýval dalšími obecnými okolnostmi vylučujícími protiprávnost, které jsou však svou povahou jsou podstatnou součástí institutu oprávněného použití zbraně. Jedná se o krajní nouzi a nutnou obranu. Jejich vzájemné provázání jsem rozebíral v kapitole 2.1, ovšem problematika krajní nouze a nutné obrany se prolínala prakticky v celém průběhu této práce. To jen dokazuje, jak o důležité instituty okolností vylučující protiprávnost se jedná.

Samotný institut oprávněného použití zbraně rozebral v 3. kapitole. Považoval jsem za zajímavé na tento institut nejdříve pohlédnout z historického hlediska, především z toho, kde jsou jeho historické kořeny, jak se v průběhu let vyvíjel a kde jsou základy dnešní právní úpravy. Už z názvu onoho institutu je zřejmé, že bylo nutné rozebrat pojem zbraň, protože samotný trestní zákoník se tímto pojmem zabývá jen okrajově. Pojem zbraně je dále blíže specifikován v jednotlivých zákonech, na které se institut oprávněného použití zbraně odvolává, v našem případě konkrétně v zákonu o Policii ČR a zákonu o obecní policii. Právní úprava pro Policii ČR je v pojmu zbraň trochu konkrétnější než je tomu u obecní policie a vychází to především tím, že policisté musejí plnit daleko širší škálu úkolů. Následně jsem ve výše uvedené kapitole rozebíral jednotlivé případy, kdy jsou policisté a strážníci oprávněni ve službě použít služební

zbraň podle zákona o Policii ČR a zákona o obecní policii. Během toho jsem se snažil definovat některé pojmy, s kterými oba zákony pracují, ale přesně nedefinují. Tyto pojmy jsou ovšem v jednotlivých ustanoveních, které s nimi pracují, důležité z hlediska posuzování oprávněnosti použití služební zbraně. Jedná se například o pojmy „nebezpečný pachatel“, „závažný zázrak“, „nebezpečný útok“. Jejich význam pro posouzení oprávněného použití zbraně je natolik významný, že by si zasloužily specifikaci a začlenění do samotných právních norem, protože jejich rozbor pouze pomocí komentářů k jednotlivým právním normám považuji za nedostatečné. Dále jsem se zabýval povinnostmi policistů a strážníků, které mají před použitím zbraně, v průběhu, ale i po použití služební zbraně. Není pochyb o tom, že jejich dodržení má značný vliv na posouzení, zda použití zbraně bylo oprávněné. V celé práci se tedy prolíná například povinnost dbát zásady subsidiarity. Je třeba mít na paměti, že použití zbraně je až poslední možností řešení krizové situace. Taktéž povinnost dbát nutné opatrnosti, výzvy a další povinnosti je třeba za daných podmínek dodržet, aby mohl být zázrak posouzen jako oprávněný. V poslední řadě jsem rozebral i zvláštní omezení policisty nebo strážníky při použití zbraně. Ve všech ohledech jsem se snažil o rozbor a vytyčení rozdílů mezi jednotlivými sbory.

V další části práce jsem narazil na další oblasti, které mohou mít a mají vliv na oprávněné používání služební zbraně u jednotlivých sborů. I když se zdají být například podmínky na uchazeče k jednotlivým sborům jako podružný problém ve spojení s institutem oprávněnosti použití zbraně, dle mého názoru tomu tak není. Kvalita přijímaných členů do jisté míry má vliv na to, zda v budoucnu ve stresové situaci budou schopni posoudit, zda použití zbraně je adekvátní prostředek dosažení účelu sledovaného zákroku, či nikoli. I z tohoto důvodu uchazeči prochází psychotesty. Další oblast, kde se jednotlivé sbory liší je praktický výcvik se zbraní a školení k právním normám spojenými s oprávněným použitím zbraně. V tomto ohledu jsem dospěl k závěru, že strážníci obecní policie mají stejné možnosti jako policisté, ale naráží se na problém, že jejich výcvik a školení je závislé na samotných obcích a městech, které se v nárocích na „své“ strážníky velmi liší a často výcviku a školení k právním normám spojených s použitím zbraně nedávají velký význam.

V poslední kapitole jsem uvedl dva případy oprávněného použití zbraně, konkrétně policistou a strážníkem. Při rozboru těchto případů jsem shrnul vše podstatné z výše uvedených kapitol. I v těchto případech jsem upozorňoval na skutečnost, jak důležité je při použití zbraně dbát nutné opatrnosti a přiměřenosti. V obou případech

dělilo zasahujícího policistu a strážníka velmi málo od toho, aby jejich zákrok byl vyhodnocen jako neoprávněný.

Při psaní této práce jsem načerpal mnoho nových poznatků, které mohu využít v praxi policisty a doufám, že tato práce by mohla pomoci i dalším, kdo se o problematiku oprávněného použití zbraně zajímají. Již v úvodu jsem uváděl, že použití zbraně totiž patří k nejdůležitějším a současně zpravidla i nejzávažnějším zásahům do integrity lidí v rámci oprávnění příslušníků Policie České republiky a strážníků obecní policie, k němuž může dojít v souvislosti s prováděním zákroků, a to s ohledem na následky nejzávažnějším zásahům do práv a svobod občanů a často bývá spojeno se závažným zásahem do integrity člověka, resp. poškození zdraví nebo v tom horším případě i ztrátou lidského života. Je proto nutné, aby byl na tyto situace každý policista a strážník co nejlépe připraven.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Literární zdroje

1. HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon*. Voznice : Eurounion, 2000. 412s. ISBN 80-85858-83-5.
2. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Praha : Linde, 2007. 248s. ISBN 978-80-7201-662-4.
3. JELÍNEK, J. *Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou*. Praha : Linde, 2007. 1088s. ISBN 978-80-7201-675-4.
4. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání*. Praha : Leges, 2009. 1216s. ISBN 978-80-87212-22-6.
5. KOLEKTIV AUTORŮ. Pořadatel díla VOREL, F. jr. *Soudní lékařství*. Praha : Grada, 1999. 600s. ISBN 80-7169-728-1.
6. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha : C. H. Beck, 2009. 834s. ISBN 978-80-7400-042-3.
7. LEXINOGRAFICKÝ KOLEKTIV ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost : s dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Praha : Academia, 2006. 647s. ISBN 80-200-1446-2.
8. MATES, P., HORZINKOVÁ, E., HROMÁDKA, M., RAJMAN, J. *Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem*. Praha : Linde, 2009. 338s. ISBN 978-80-7201-743-0.
9. NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné. 1. vydání*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 310s. ISBN 80-86473-67-8.
10. SKARKA, O. *Zákon o obecní policii s podrobným komentářem*. Příbram : Příbramská tiskárna s.r.o., 2002. 213s. bez ISBN.
11. SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. Praha : Novatrix, 2009. 942s. ISBN 978-80-254-4033-9.
12. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. § 1-139*. Praha : C. H. Beck, 2009. 1303s. ISBN 978-80-7400-109-3.

13. ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Vydavatelství a nakl.í Aleš Čeněk, 2009. 396s. ISBN 978-80-7380-160-1.
14. VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2009. 442s. ISBN 978-80-7400-142-0.
15. VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. *Zákon o obecní policii. Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2009. 542s. ISBN 978-80-7400-165-9.

Elektronické zdroje

1. *Ministerstvo vnitra České republiky - Komentář k vybraným ustanovením zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obecní policii“)* [online]. 2010 [cit . 3. března 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.google.com/url?q=http://www.mvcr.cz/soubor/komentar-k-vybranym-ustanovenim-zakona-o-obecni-policii-pdf.aspx&sa=U&ei=38B2T_KOJOw8QP90uSZDQ&ved=0CAQQFjAA&client=internal-uds-cse&usg=AFQjCNES-FFQXL_ZoNvqGnV_ab2vOdIFsQ>

Legislativní dokumenty

1. Česko. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 1993, částka 1, s. 17-23.
2. Česko. Zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2000, částka 98, s. 4570-4616.
3. Česko. Zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2003, částka 121, s. 5850-5910.
4. Česko. Zákon č. 119/2002 Sb. o střelných zbraních a střelivu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2002, částka 52, s. 3038-3070.
5. Česko. Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2008, částka 91, s. 4086-4116.

6. Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2009, částka 11, s. 354-464.
7. Československo. Zákon ČNR č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*, Česká a Slovenská republika. 1991, částka 51, s. 1180-1189.
8. Československo. Zákon ČNR č. 553/1991 Sb. o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*, Česká a Slovenská federativní republika. 1991, částka 104, s. 2736-3742.
9. Československo. Zákon č. 299/1920 Sb. [online], Dostupný z WWW: <<http://www.inoboediens.estranky.cz/clanky/pravni-predpisy/zakon-o-cetnictvu.html>>.
10. Československo. Zákon č. 162/1949 Sb. o zbraních a střelivu, In: *Sbírka zákonů*, Československá republika. 1949, částka 48, s. 507-510.
11. Československo. Zákon č. 86/1950 Sb. Trestní zákon, In: *Sbírka zákonů*, Československá republika. 1950, částka 39, s. 218-264.
12. Československo. Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*, Československá socialistická republika. 1961, částka 65, s. 465-512.
13. Ústavní soud ČR. *Nález Ústavního soudu ze dne 30.11.1999, sp. zn. II ÚS 485/98*. [online]. 1999 [citace dne 1.ledna 2012]. Dostupný z WWW: <<http://kraken.slv.cz/II.%C3%9AS485/98>>.

Kvalifikační práce

1. KALOUSEK, Š. *Právní úprava držení zbraní v 18. a 19. stol..* [online]. Brno, 2007. 70s. [2011-11-1], Diplomová práce (Mgr.) Masarykova universita. Právnická fakulta. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/134761/pravf_m/Diplomova_prace.pdf>
2. SALÁK., P. *Nebojová činnost armády (pol. 19. stol.-1989)*. [online]. Brno, 2007. 242s. [2011-01-11], Disertační práce (PH.D.) Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/10908/pravf_d/>

Ostatní zdroje

1. Interní zdroj Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Středočeského kraje, Odbor vnitřní kontroly, 2012.
2. Interní zdroj Inspekce Městské policie hl. m. Prahy, vedeno pod č.j.:MPHH-145001/2011, 2012